

ŠKOLA MILENCŮ

Spolehlivý rádce, provázející každého milujícího od prvých počátků milostných citů všemi záchvěvy lásky až k přístavu manželskému.

Nakladatel Knihkupec
RUDOLF STORCH
PRAHA - KARLÍN

Cena 1 K 20 h.

ŠKOLA MILENCŮ

Spolehlivý rádce

provázející každého milujícího od prvých počátků milostných citů všemi záchvěvy lásky až k přístavu manželskému.

NAPSAL

BOHUMIL VLASÁK.

PRAHA
NAKLADATEL RUDOLF STORCH, KNIHKUPEC
KARLÍN

PŘEDMLUVA.

Láska ovládá veškerý svět.

Ona je hybným motorem rozvoje lidstva, ona je silou, která stále a stále rozvlnuje život lidský.

Ona určuje směr našeho života, ona zasahá mocnou rukou do dějin národů, do osudu jednotlivců.

Od věku, kdy počínáme býti dospělými, až do pozdního stáří, naplňuje srdce naše touhou, bolem, radostí, šílenstvím, vášní, resignací. Všecky stupnice lidských citů se v ní vystřídají.

Ona oživuje a vraždí. Ona blaží a zarmucuje. Ona vzpružuje síly, ona ničí život.

Pohlavní pud, vložený v tělo naše přírodou, jest zušlechtěn vývojem lidstva a civilisace, a stal se z něho živel, před kterým musí ustupovati do pozadí vše, i zápas o existenci.

Nuže — tato láska nás ovládá, ona nás řídí, ona určuje činy naše — my jsme bezmocni proti ní a musíme jí poslouchati.

Musíme?

Oh, nikoliv!

Je sice pravda, že proti lásce lze těžko bojovati. Ale přece boj takový není bezvýsledným.

Což musíme vždy nechat se říditi láskou, často tak slepou a bezohlednou? Nemůžeme nikdy my sami vložiti na ni otěže své vůle?

A ptáme se na druhé straně:

Dovede využitkovati každý všech slastí lásky, tak aspoň, aby se vyrovnaly strastem, a láska nezanechávala po sobě hořkou, trpkou příchuť?

Na obě otázky máme odpověď: N i k o l i v!

Můžeme lásku ovládati, m ů ž e m e se stát jejími pány.

Láska je cit, láska je pud, láska je vášeň.

Je nezkrotná jako lev. Ale ruka lidská dovedla zkrotiti dravé šelmy, duch lidský dovede zkrotiti také lásku.

Láska je více než to všecko.

Láska je u m ě n í. Umění, kterému se můžeme a máme naučiti.

Nuže: ten, kdo nechce býti otrokem lásky, kdo chce lásku sobě podříditi, kdo chce lásku učiniti sobě nástrojem ušlechtilé rozkoše, ten se musí učit milovat.

Nezapomínejme, že příroda v nás vložila lásku jako prostý pud, který má za cíl udržování lidstva.

Tím však dnešní raffinovaná společnost se spokojiti nemůže.

Ona povýšila lásku na ideálnější piedestal. Ona z ní učinila sílu, která nás vzpružuje po celý život.

A právě proto musíme tuto sílu dovést ovládati, jako každou jinou, musíme ji znáti, prozkoumati všecky její fáse — než počneme milovati, musíme prodělati školu lásky, skoro vždy trpkou!

Proč však tomu se neučiti jinak? Proč zde praxe zatlačuje úplně theorii? Proč tak nesmírně důležitá věc se ponechává úplně sama sobě?

Než vejde do manželství mladý muž a dívka, mohou si přečísti nekonečnou řadu spisů, obsahujících pokyny a rady pro tento stav.

Ale do lásky vchází každý slepě, bez průvodce, bez nejmenší rady!

A přece manželství neznamená často, přečasto nic jiného, než poslední kapitolu dlouhého milostného románu. Muž a žena, stávající se manžely, obyčejně nepotřebují už theoretických rad.

Ale za to jich potřebuje mladý muž a mladá dívka, když vcházejí do první lásky. A nikdo zde není, kdo by jim řekl: Toto smíš a můžeš dělati — toto nesmíš a nemáš!

Vcházejí do lásky slepě, poslouchajíce pouze pudu přírody, vidouce vzory z nezdravých románů a perversních frašek.

Co tragických konfliktů dalo by se vyvarovati, kdyby mladý člověk měl po ruce spolehlivého rádce!

Ale kdo má býti takovým rádcem? Rodiče? Bratr? Přítel?

Oh, nikoliv. Nejpovolanějšími byli by ovšem rodiče. Ale oni staví se pravidelně na stanovisko pedantické, nerespektujíce psychologickou stránku věci tak důležité — a dítě jim obyčejně nevěří. Před bratrem se podobné věci skrývají, a přítel — ten bývá pravidelně závistníkem a sobcem.

Kdo jim má tedy poraditi?

Kniha.

Ano, kniha, psaná populárně, přístupně, bez pedanterie, od srdce k srdci, psaná člověkem, který vše lidské chápe, který lásku poznal, který neodsuzuje, ale odpouští.

Takovou knihu pokusili jsme se tuto podati svému čtenářstvu.

Spisovatel.

KAPITOLA I.

Pohlavní pud a láska.

Chceme-li vyzkoumati podstatu jakékoliv věci, musíme jíti ve vývoji lidstva zpět až do té doby, kdy člověk žil ve stavu přírodním.

Chceme-li tedy pokusit se o řešení nesnadné otázky, co je láska, a jaké vztahy existují mezi ní a pohlavním pudem, musíme si učiniti výlet do šedého dávnověku, kdy člověk byl prost břemena civilisace a žil volně, bez zákonů, bez předsudků, řídě se pouze instinktem (pudem) a přirozenými požadavky.

Ovšem pátrání takové zdá se býti obtížným, ba nemožným. Za 3000 roků, zachovají-li se dokumenty současné literatury, bude moci kulturní historie z literatury této poznati, jak se letošního roku milovalo, jaké byly názory o lásce, o vlivu jejím na život, o otázkách všech, lásky se týkajících.

Náš život, naše společnost a její morálka obráží se věrně jako v zrcadle v současném divadle a současné literatuře.

Ale z doby před 3000 roky a více, kdy lidstvo žilo ve stavu primitivním, ovšem takových dokladů naprosto nemáme.

Můžeme však na základě výzkumů o vývoji lidstva a tvorstva vůbec přece si učiniti pojem o duševním vztahu našich prapraředků k této otázce.

Není zde ovšem místa, vykládat o vývoji tomto, ačkoliv láska, resp. pohlavní pud, jako hlavní činitel pro udržování a rozmnožování lidstva hrál v něm vůdčí roli.

Jenom stručnými rysy chceme se o hlavních věcech zmíniti.

Je klamným názorem (a na to musíme klásti důraz), že láska jako taková je citem, uměle vyvolaným civilisací a moderními názory.

Zastanci principu t. zv. přírodního člověka zavrhovali vůbec existenci lásky, prohlašovali ji za nezdravý zjev, navrhovali odstranění všech institucí, z pojmu toho plynoucích a zavedení volné lásky v nejhorším jejím odstínu: zrušení manželství, ano i zrušení spolužití, výchovu dětí státem atd.

Názory tyto vycházely z falešného předpokladu, že člověk —není ničím jiným, než vyšším

stupněm zvířete, a že tedy vše, čím se liší od primitivního způsobu života u živočichů, je produktem umělým, nepřirozeným.

Kdyby i tyto názory — samy sebou brutální — nabyly vrchu, přece skutečnost nesmažou s povrchu země. Jako se liší člověk vůbec od zvířat rozumem, totiž schopností užívati duševních poznatků k přemýšlení a usuzování, tak se také liší od zvířete tím, že pohlavní pud u něho je zušlechtěn láskou, tedy pocitem čistě psychickým (duševním).

Ovšem, jako vše na světě, tak i láska vyvíjela se souhlasně a civilisací ve formy stále ideálnější.

Učiňme si obrázek z doby předhistorické. Je to doba daleko za námi, ale jsou národové na zemi, kteří se nalézají dosud na témž stupni vývoje, jako naši předkové před několika tisíci roky. Jedním z takových národů jsou na př. Papuové na Novém Zélandě.

Žijí ve stavu skoro přírodním, vzdorujíce úplně všem kulturním snahám.

Chodí úplně nazí neb velmi nedostatečně odění, obydlí jejich podobají se brlohům zvěře, živí se ukořistěnou zvěří, kterou hltají ve stavu syrovém, jejich zbraně jsou neohrabaná kopí neb kamenné sekyry. Jejich řeč je neobyčejně chudá (má pouze patnáct hlásek), pojmy o božstvu jsou nejasné, postrádajíce jakéhokoliv povznešení.

Jejich rodinný život podobá se životu zvířecímu. Není tedy pochyby, že zrovna tak vypadali naši prapředkové.

Zajímavo je sledovati u těchto národů, zdali pohlavní pud je zušlechtěn aspoň trochem lásky.

A přece jest.

Když muž a žena pojmou se za manžely, pak ovšem tyto stopy jsou vyhlazeny. Ale v době, kdy obě pohlaví dospívají, pozorujeme přece, třeba v menší míře, veškeré fáse lásky: touhu, vznik lásky, žárlivost, vášeň, náruživost — a nejzajímavější je, že právě tento národ (na rozdíl od černochů afrických), ač žije zcela primitivně, a jeho morální zásady jsou velmi volné, klade velký důraz na panenství děvčete, bod, u kterého se scházejí lásky skoro všech národů. Národ tento je tak nízko na stupni vývoje (a je bezpochyby vývoje neschopen), že Papuan svou ženu půjčí za hřebík neb číšku lihoviny, za láhev lihoviny ji dokonce prodá (chce-li si totiž takovou ohyzdu někdo koupit), ale děvče, které není pannou, propadá soudu celé osady.

Nechtějíce se zdržovati tímto předmětem, můžeme pohlédnouti na národy starověké.

Nejstarší kulturní národ, Číňané, který dosáhl vysoké poměrně kultury dávno před Kristem, ve starých písemných památkách podává

nám doklady, že již tehdy láska zušlechťovala pohlavní pud.

Že láska u národa židovského, po čínském stojícího na nejvyšším stupni, hrála velkou roli již v dobách nejstarších, je známo zajisté z bible.

Řekové a Římané, jichž vysoké kultuře se podnes obdivujeme, pěstovali lásku až k nejvyšší rafinovanosti, takže vedle ideální výše, opěvané nesčetnými básníky, nalézáme výstřelky čistě smyslné.

Po zkáze říše římské nastalo sesurovění mravů, jež snížilo zase úroveň lásky k pohlavnímu pudu. Ale středověk přivedl zase lásku k platnosti, a ona vzdor křesťanství, hledícímu podříditi lásku čistým ideám náboženským, zkvetla do té míry, že ovládala celý veřejný život.

Po výstřednostech dvora francouzského, které tak křiklavě se odrážely od selanek doby rokokové, nastalo ve století devatenáctém hnutí dvojí:

Jedno sociální, které se vracelo theoreticky k přírodnímu člověku a veškeré fáse lásky považovalo za přítěž, která brzdí zdravý rozvoj ducha;

druhé ideové, které pohlavní pud snažilo se stlačiti na míru nejmenší, hledíc povznésti lásku na spojení duší a čisté přátelství.

Otázka tato zajisté nebude nikdy spolehlivě rozřešena, poněvadž láska je cit tak mnohotvárný a celou bytost obepínající, že stále bude existovati zápas mezi duší a hmotou, mezi láskou ideální a smyslnou, důkaz, že obou je třeba.

A proto také bude nejsprávnější definicí lásky ona, kterou stanovil francouzský spisovatel Balzac, tento velký znalec lásky a lidského srdce, který praví: V lásce jsou dva elementy, čistá láska a smyslná láska. Ty se ve vzájemném spojení nalézají všude. Různé formy lásky pak vznikají dle toho, která z obou částí převládá. Jsou-li obě v rovnováze, je to nejpřirozenější a také nejvíce lidské.

Je tedy výstředností, považovati lásku za pouhý pud přírody a všecky ostatní zjevy duševní, ji provázející, za pouhou zbytečnou přítěž. Je však zrovna tak výstředním zavrhovati spojení, které je přírodou přikázáno a viděti v sentimentálním horování zušlechtění lásky.

Lásky je v životě nezbytně třeba. Ona nejenom je pružinou duševního a společenského života, ale ona je také nevyhnutelným požadavkem fysiologickým.

Styk muže se ženou je funkcí, kterou zdravé tělo vykonávati musí. Výstřednosti v obou směrech — úplné zdržování se neb přílišné holdování — příroda těžce trestá.

A jako lékařská věda dovede upraviti způsob života podle moderních požadavků, tak také lásku, onu lásku, která působí v životě tolik slastí a ještě daleko více bolu, tuto lásku, její požitky, její vliv na tělo i na duši možno upraviti tak, že se sladká stránka zvýší, hořká umírní.

KAPITOLA II.

Kdo smí milovat?

»Každý!« zní všeobecná odpověď.

Ale odpověď tato není správná.

Láska je citem tak mocným, že zachvacuje celé tělo i celou duši. Ale i v menších dávkách — abychom se po lékařsku vyslovili — má tak značný vliv jak na tělesný organismus, tak také na stav duševní, že musí býti oboje udržováno stále v rovnováze, aby nenastala porucha.

Proto není možno milovat s t á l e, není možno vysazovat se znova a znova tomuto výbojnému vlivu, aby to nemělo citelné následky v obou směrech.

Příroda vložila tvorům pohlavní pud v tělo, ale vyhradila mu pouze jistou dobu. Doba ta

spadá v jedno s dobou plné síly lidského těla, a tím je také samo sebou dáno pravidlo, kdy je láska přípustnou a kdy nikoliv.

Ale poněvadž lidský duch rovněž má svoje období vývoje, vzestupu a sestupu, rozumí se samo sebou, že láska, jako projev duševní, citový, také je přípustnou pouze v době, kdy veškeré duševní síly nalézají se v platnosti.

Ze stanoviska fysiologického vyslovila se již lékařská věda, komu nemá býti manželství dovoleno. Jsou to osoby duševně choré, dědičnými nemocemi zatížené, osoby tuberkulosní, osoby stižené nemocemi nakažlivými, idioté a pod.

Ovšem tento zákaz má význam pouze theoretický, a kdyby snad byl uzákoněn (jak se o tom skutečně v některých státech jedná), vedl by k dalekosáhlým důsledkům, kterými by se docílilo snad pravého opaku. Neboť stát může podobným osobám zakázati sice manželství, avšak nikoliv pohlavní styk, který z ohledů fysiologických zakazovati nemůže a který také není s to kontrolovati.

Manželství pak je pouze obřadní, zákonnou formou pro spojení muže se ženou, a osoby takové mohou míti zcela klidně děti mimomanželské, které dědí veškeré neblahé vlastnosti svých rodičů.

Je tedy prvním úkolem státu a lékařské vědy působiti k tomu, aby počet osob, o nichž je výše zmínka, byl omezen na míru nejmenší. Jiného vlivu zatím obě instituce vykonávati nemohou.

Avšak o tom se zmiňujeme pouze mimochodem. To jsou případy abnormální. My pak v tomto spisku zabývati se můžeme pouze případy normálními, láskou mezi ženou a mužem, kteří jsou oba tělesně i duševně úplně zdrávi.

U osob normálních je však také celá řada okolností, která lásku omezuje.

V prvé řadě je to věk.

Příroda vložila v tělo lidské pohlavní pud teprve ve věku, kdy organismus dospěl. Tím dala sama na jevo, že k lásce je třeba plné síly.

Čím vyšší tvor, tím u vyšší míře se láska projevuje, a tím je také pozdější doba puberty (dospívání).

U člověka se dostavuje as v třetině průměrného jeho života, u muže později než u ženy.

Mladík stává se pohlavně dospělým okolo patnáctého roku, děvče okolo třináctého. Za to trvá schopnost milovati u muže daleko déle, než u ženy.

Tím však, že tělo v udaném věku nabývá podmínek k lásce potřebných, není řečeno, že láska v tomto věku je již odporučitelna neb dokonce přikázána.

Byla by, kdyby naše poměry životní byly takové, jako u člověka původního, jak tomu je dosud u národů, naší kulturou nedotčených. Tak Indové zasnubují své děti ve dvanácti letech, černoši také asi v té době. Avšak zde — ač se toto tvrzení zdá býti absurdním — musí člověk trochu korrigovati přírodu.

Úkol ženy příroda vymezila takto: Hned po dosažení dospělosti buď ženou, měj dítky a ostatní život věnuj jejich výchově. Příroda skutečně vytvořila ze ženy pouze tvora, který má tento úkol.

Ale civilisace vložila na ženu úkol zcela jiný, snad přírodě odporující. Civilisace učinila ze ženy bytost zcela rovnou muži, a proto žena, která nechce předčasně sestárnouti, která si chce uchovati sílu těla a svěžest ducha až do vysokého věku, nesmí státi se ženou hned po dosažení dospělosti, která u nás se dostavuje pravidelně mnohem dříve, než tělo dospěje k plnému vývoji. Ve velkých městech pozorujeme, hlavně v dělnických třídách, děvčata, která pěstují lásku již od čtrnáctého věku. Dívky takové zakrňují tělesně, neboť tělo se pravidelně ve svém vývoji zarazí a ve dvaceti letech jsou předčasně sestárlými.

U mladíka je tomu podobně, ač zde není tak přesného měřítka.

Ale co hlavně padá na váhu se stanoviska výchovného a ideálního:

Předčasné užívání pohlavní lásky béře mladíku a dívce možnost prožívati všecky ty krásné fáse čisté lásky, která pohlavnímu spojení předcházeti má, a která tvoří vlastně to krásno v lásce.

Podobné meze ukládá neb aspoň ukládati má věk pozdní. Příroda sama ubýváním sil stárnoucího individua dává na jevo, že je odkázán sám na sebe, že organismus jeho musí se šetřiti, aby předčasně nespotřeboval energii v něm ještě uloženou.

U ženy tato přechodní doba vyznačena je změnou v celém organismu, a zevnějšek stárnoucí ženy přináší to sám s sebou, že žena jako passivní polovice v lásce, nemůže se oddávati různým pochybným dobrodružstvím.

Naproti tomu muž nejen je schopen milovati do pozdního věku, ano právě u stárnoucího muže dostavují se často city, jež nejsou perversitou, jak by se snad zdálo, nýbrž často opravdovou láskou, vášní, ano i láskou čistou, jmenovitě u mužů, kteří žili divoce a při tom dožili se zklamání v lásce.

Další hranice v lásce, více méně dobrovolné, ukládá otázka existenční, která často z lásky (na obou stranách) činí předmět obchodu, dále otáz-

ka zdraví (nervosa, tuberkulosa, srdeční vady) a pod.

Nehledě však k těmto závadám, můžeme říci, že láska, vyjma přirozených mezí věkových nezná hranic, a že sice nemá milovat každý, jakož jsme v předu vyslovili, ale že miluje, bez ohledu na to, přinese-li láska jemu neb jinému štěstí neb neštěstí.

KAPITOLA III.

První stopy lásky.

V různém ovzduší, v různých vrstvách společenských, v různém okolí jeví se první stopy lásky různě.

Pravili jsme, že čistá láska je plodem civilisace, kultury. Nevěřme romantickým básním, jež dovedly pěti o čisté, ideální lásce dvou divochů. To je prostě výmysl. Čím méně civilisovaný národ, tím více smyslnější jeho láska.

Tím není řečeno, že každý člen civilisovaného národa je schopen čisté lásky. Zde osobitá kultura člověka hraje velkou roli. Kultura zjemňuje, zušlechťuje. Jemný, ušlechtilý člověk není

schopen lásky čistě smyslné. On i pohlavní akt dovede zjemniti do té míry, že pozbývá brutality.

Vrstvy obyvatelstva, jež pro těžkou denní práci nemohou se věnovati výchově duševní, poznávají lásku záhy po stránce jen smyslné, a ztrácejí tím smysl a schopnost pro lásku ideální. Ale velmi často se stává, že člověka, který po drahnou dobu holdoval lásce smyslné, přepadne pojednou ušlechtilá, ideální láska, nezávislá naprosto od pohlavního pudu — zřejmý doklad toho, že skutečně láska není pouze obměnou pudu pohlavního, nýbrž že je samostatným citem, kterým se právě v tomto směru liší člověk od zvířete.

Pohleďme tedy na mladíka vůbec.

Do čtrnáctého, patnáctého roku znal lásku pouze z hovorů, které zaslechl, z novel, které četl, z fantastických povídaček svých soudruhů.

Ve věku tom tělo pohlavně dospívá a s dospělostí dostavuje se zároveň pohlavní pud.

Pohlavní pud liší se od lásky tím, že nemá cílem určitou osobu, nýbrž druhé pohlaví vůbec. Teprve později, když je jedinec úplně dospělý, nastává výběr osob.

U hocha, dosáhnuvšího tedy určitého věku, nastává tato povšechná touha po druhém pohlaví. On si není ovšem toho vědom, co příčinou, tato touha v první fási své není smyslnou, naopak jeví se v čistých, toužných myšlénkách.

Hoch se straní děvčete, s nímž se dosud po kamarádsku stýkal. Počne se červenati, potká-li je. Jeho hovor, dosud bezstarostný, počne se přerušovati.

Tento stav, první, neuvědomělá fáse probuzení se mužství, trvá dosti dlouho, podle okolností, v jakých se hoch nalézá.

A tu třeba položiti důraz na to, že opatrné skrývání věcí lásky se týkajících, hocha vychovává sice v naprosté nevědomosti, ale také vydává ho v nebezpečí tím větší, čím méně mu je známo, co se v lásce skrývá.

Je známo, že hoši nejlepších rodin, kde se o podobnou věc ani zavaditi nesmí, upadají právě pro tuto nevědomost do různých tajných výstředností, kdežto v kruzích, kde se pohlavní styky zatajiti nedají (divadlo, šantány, artisté), jak hoch tak děvče dlouho zůstávají nevinnými, a právě v těchto neprávem proskribovaných kruzích jsou pravidlem brzká manželství, neboť rodiče, znajíce prakticky nebezpečí mladého věku, chtějí své děti před nimi uvarovati.

Tím větší nebezpečí nastává ovšem pro dívku, před kterou se pravidelně skrývají závažné pravdy, týkající se celého jejího života, až do pozdního věku. Děvče musí svoje určení a cíl svého života dovídat se potají, dostává od soudružek, služek a z knih často šarlatánských infor-

mace chybné, otázky tak závažné zůstávají nezodpověděnými nebo jsou zodpovídány chybně, a věc, která je zákonem přírody, prostým a neodvolatelným, dostává pikantní příchuť, tím více, čím více se halí ve frivolní roucho. A tak děvče buď se stává lehkomyslným, považujíc pohlavní styk a spojení s mužem za pouhou věc rozkoše, nebo zůstává nevědomým, a stává se obětí prvního zhýralce, kterému padne do rukou. Rozumí se samo sebou, že potom následky této nedostatečné výchovy jsou pro děvče po stránce morální a tělesné přímo zhoubné.

Kdyby však z úst povolaných bylo děvče poučeno, že pohlavní pud je právě tak fysiologický stav těla jako hlad i žízeň, kdyby z úst učitelky neb matky bylo poučeno, že není třeba pohlavní pud snižovati frivolním nazíráním, pak by ustoupil do pozadí, a jeho místo by zaujala čistá láska, jemuž by se musel podříditi.

A právě tak byl by uchráněn hoch před podobným falešným nazíráním, a — což je velmi důležité — mohl by býti poučen zároveň o ohromném nebezpečí nákazy pohlavními nemocemi, které ničí organismus, a jeví svou zhoubnou působnost třeba na celou řadu generací pozdějších.

Doufejme, že hnutí v tom směru lékaři vyvolané, neutuchne, a že se najde způsob, kterým

by mládež bez porušení svého studu byla poučována o věcech pro svůj život tak veledůležitých.

Rozumí se samo sebou, že láska provází pohlavní pud od prvních jeho začátků. Není-li tomu tak, pak pud propuká, nejsa láskou mírněn, v celé svojí síle, zachvacuje organismus a hoch za každou cenu hledá jeho ukojení.

Toto předčasné ukojení, ať již se děje ve formě přírodě odpovídající neb nikoliv, má zhoubný vliv na hochův organismus. Tělesné síly, které dosud měly účinkovat na vzrůst a vývoj celého těla, vrhají se na ústrojí pohlavní, a tělo hocha zakrňuje.

Spis tento není sice knihou pro rodiče, ale nebylo možno se o těchto důležitých věcech nezmíniti.

KAPITOLA 4.

Jak vzniká první láska.

Počítejme však opět pouze s mladíkem normálním, tělesně i duševně úplně zdravým, u něhož první stopy smyslné lásky minou beze zhoubných stop.

Tu povšechná touha po druhém pohlaví nabývá pomalu určitého cíle a soustředí se k jedné osobě.

Tato osoba ovšem závisí na okolí mladíkově. Je-li odkázán na úzký okruh společnosti, pak nemá k této volbě valného výběru, a jeho bezděčná volba padne na děvče poměrně nejhezčí neb nejroztomilejší z celého okolí.

Toto faktum budiž vodítkem také rodičům, aby ve věku, kdy hoch dospívá, poskytli mu co možno nejširší okruh společnosti, a to dobré, tak aby nejen jeho mysl se rozptylovala ušlechtilou zábavou, ale také první, neškodná, pravidelně nevinná láska stala se mladíkovi dobrým základem v jeho nazírání na život.

Mladík, který je odkázán na úzký okruh domácí, volí za předmět své lásky děvče neb ženu, která může mít pak škodlivý vliv na celý jeho další život. Tak se zamiluje syn rodiny do služky, která ho svede, vytlouká z něho peníze, ano přinutí ho i někdy, aby si ji vzal. Nebo do společnice neb vychovatelky, kterou unese, ano i do osob mnohem starších. Také lásky nepřirozené (láska k vlastní sestře) se vyskytují v tomto horečném stadiu.

Když však se zaměstnává mladík do té míry, že mu k chorobným fantasiím času nezbývá, když hned první styk s děvčetem podává se mu ve

formě ušlechtilé, tu celý proces lásky nabývá tvářnosti jemné a mladík neupadá do výstředností.

Proto je také nesmyslem, když rodiče, neumějíce pochopiti psychologickou stránku této věci, příkře zakazují svému dítěti nevinné styky s druhým pohlavím, v každém dopise vidí ohromné prohřešení, a v zábavě s mladičkým děvčetem spatřují nebezpečí pro budoucnost mladíkovu, neboť, bohužel, dosud každá matka vidí štěstí svého syna v tom, že se jednou bohatě ožení, což se ale zdařívá v případech velice řídkých.

Naopak, je nesmyslem, když rodiče už v tomto věku vynajdou pro svého syna bohatou nevěstu, doufajíce, že se mladí lidé hned v tak mladém věku do sebe zamilují a budou se mít už rádi až do svatby.

Tyto plány se pravidelně hatí, neboť první láska vede velmi zřídka ku sňatku.

Už z toho důvodu nikoliv, poněvadž vzniká ve věku velmi mladém mezi dvěma osobami, věkem se od sebe málo lišícími. Než pak životní podmínky utváří se tak, aby se mohl muž ženit, uplyne šest až deset roků — a láska nikdy nepotrvá tak dlouho.

Muž nalézá během této doby jiné ženy, a třeba nebyly hezčí neb dokonalejší než jeho milenka, přece přirozená touha po změně, která provází každou lásku, vrhá ho v náručí jiné ženy neb jiných žen. Také se nedá očekávati, že by mladý muž, čekaje po 6—8 roků na sňatek s osobou milovanou, dovedl potlačiti smyslné city mladého těla do té míry, že by se uvaroval pohlavního styku se svou nevěstou. A tak zvolna a zvolna se uvolňuje tento projektovaný svazek nebo se stává oběma stranám břemenem, a když i k němu někdy dojde, vchází muž do plné mužné síly, kdežto jeho nevěsta odkvétá.

O poměru věku obou milenců bude promluveno pak dále.

Je tedy přímo příkazem rozumu a zdravého vývoje, aby se mladičké lásce nebránilo, pokud má povahu neškodného flirtu, ale aby oba mladí lidé byli vedeni obezřetně a nepozorovaně tak, aby tento milostný styk byl přechodným,' aby zušlechtil a prohloubil duši, ale aby nikterak neměl vlivu na tělesnou soustavu, aby ducha nerozrušoval a neměl následků pro budoucnost.

KAPITOLA 5.

Slasti a strasti prvé lásky.

Jak praveno, první láska je bezděčným následkem probuzení se pohlavního pudu, který reflexem účinkuje na ducha, jakož vůbec funkce duševní a tělesné jsou v těsném styku.

Je to pravidlem styk ideální, a je skutečností, že mladík, jehož pohlavní pud je příliš silný, takže se ideální láskou zatlačiti nedá, přece váhá předmět své touhy svésti, dobře tuše, že by s tohoto rozkošného, nevinného styku byl setřen veškerý pel, který mládí naň vetkalo.

Stává-li se však přece, že jedna nestřežená, bouřlivá chvilka oba mladičké milence svede, pak je pravidelně neštěstím jak pro jejich lásku, tak také pro oba milující.

Láska tímto prvním stykem je obyčejně zničena.

Gloriola, která obklopovala mladé děvče, dosud tak ideálně milované, zhasne s prvým odhalením intimností smyslné lásky.

Dívka, na kterou mladík pohlížel dosud skoro jako na světici, pozbývá této ideální povznešenosti, a klesá na obyčejnou ženu, která

nyní mladíka nechává chladným, neboť láska byla u něho dosud pouze povrchní, nezasáhla do duše hlouběji, a když byla jasná voda setřena, zbývá ssedlina, bahno.

Vůbec pohlavní styk je požitek krátký, pomíjející, zanechávající po sobě hořkost. Tato hořkost je pravým darem přírody, neboť kdyby jí nebylo, bylo by pohlavního aktu zneužíváno, čímž by se působila organismu velká zhouba.

Proto kdo chce užívati lásky tak, aby měl z ní skutečně požitek, aby ho těšila a blažila, buď nesmírně opatrným ve výbuších vášně. Kdo se dovede ovládati v pravý čas, přijde sice o krátký smyslný požitek, ale je také ušetřen mnohého žalostného zklamání.

Vzdor své povrchnosti zasahuje láska tou dobou celou duši mladého muže. Nejde sice do hloubky, ale zachvacuje celý povrch. Vykonává všecky svoje povinnosti životní nepozorně, myslí stále na předmět své lásky, její obraz se mu vznáší stále před očima. Jeho srdce počne mocně bušiti, když zaslechne její hlas neb z dáli uvidí svou zbožňovanou. Její dopis čte neustále, každé slovo rozebírá se důkladně, vyčte se z něho štěstí nebo zklamání, nepatrný předmět, darovaný milenkou, vzbuzuje nové touhy.

Ve stadiu tom je mladý muž také neobyčejně žárlivým. Nejmenší pohled, věnovaný jinému

muži, stává se příčinou scény žárlivosti, rozmluva s jiným mužem zavdává podnět k zoufalým dopisům, které by dojímaly svou tragičností, kdyby pozorovatel nevěděl, že se jedná — o nevinný flirt první lásky, který má sice pro oba súčastněné mladé lidičky nekonečný půvab, avšak pro každého jiného zabíhá až do komiky.

Ale tato komika nechť nikoho nevyzývá k posměchu. Jsou to zlaté, krásné časy této první nevinné lásky.

Trvá to velmi dlouho, než se mladý muž odváží k prvému polibku, na nějž mladá dívka stejně dlouho čeká, a když konečně se mu podaří vtisknouti první políbení na rty své zbožňované, připadá si jako vítěz, který s pýchou a hrdostí pohlíží na své dílo!

Kdybys věděl, mladý muži, kolik žen budeš ještě líbat v životě! Kdybys tušil, že dávno zapomeneš na tyto »nezapomenutelné« chvíle!

Ale dnes by tomu neuvěřil, kdyby mu to řekl některý zkušenější muž! Bude »Ji« milovati věčně, bude pracovati do únavy, aby se mohla státi jeho ženou. V duchu si maluje idyllické rozkoše rodinného života, ve kterém hraje hlavní roli ovšem »ona« a rozkošné děťátko — a i k jiným romantickým obrazům sahá jeho fantasie. Představuje si, jak stojí na vrcholu slávy, jak jeho srdce je obléháno krásnými, výbojnými ženami,

ale on jim odolává, a vrací se k rodinnému krbu, kde ho opět očekává »ona« s roztomilým úsměvem na rtech a otevřenou náručí.

Sny jsou jen sny. Život se žene dále se svou neúprosnou pravdou, a muž, který přísahal v sentimentálním roztoužení »věčnou« věrnost žabce s krátkýma sukénkama, ve věku pozdějším loví sám ženská srdce, jedno za druhým, a je-li hezký, nechá své srdce loviti — zkušenost ukazuje, že jsou dnes ženy výbojnější než muži.

Ale bylo by také bláhovým kaziti tyto sladké, rozkošné illuse prosou života.

Život sám poví jim oběma tuto pravdu lépe, důkladněji a to tak — že mu uvěřiti musí.

Čím déle trvá tato roztomilá první láska, tím lépe. Aby netrvala příliš dlouho, o to se postará příroda sama.

KAPITOLA 6.

Průběh a konec první lásky.

Je moudrým zákonem přírodním, že člověk vyhledává stále změnu.

Kdyby toho nebylo, nastala by ve vývoji lidstva stagnace.

Také věc tak rozkošná, jako první láska, sevšední, a to z jednoduché příčiny.

První láska je citem povrchním, nejde do hloubky, jak jsme již pravili.

Proto také ono množství vášnivých citů, které ve své odstíňované raffinovanosti dovedou v plném mužném věku rozehřáti veškeré struny lidského srdce až k nejvyšší blaženosti nebo k šílenství, nedovede mladým milujícím zjednati tolik blaha — a ona tichá blaženost, jejíž nejvyšším výrazem je sentimentální vzdech a tichý polibek, je příliš klidná, příliš ideální, než aby mohla dlouho trvati.

Průběh tohoto stavu je ovšem velice různý, a je podmíněn sociálním postavením mladých lidí. —

To, co jsme ve hlavních rysech zde líčili, je obyčejný zjev první lásky v kruzích občanských.

Dělník je naladěn více materialisticky, hlavně nyní, když různé nauky snaží se veškeren idealismus z jeho duše vypuditi a počítati pouze s pravdami positivními.

Taková positivní pravda praví: Pohlavní pud nesmí se potlačovati a volná láska je dovolena.

Pravda tato je ovšem podepřena vědou lékařskou, ale stojí v přímém odporu k danému stavu společenskému a organickém vývoji společnosti.

U mladého muže v těchto vrstvách společenských nastává proto pohlavní styk velice brzo. Mládí přichází o své nevinné illuse — které ač jsou illusemi, přece jsou krásné — a poněvadž takový mladík postavením životním i zákony není s to se ženiti, poněvadž pak dále příroda vykonává neúprosně své právo o významu změny v lásce — mění patnácti, šestnáctiletý hoch svoje důvěrné známosti stále a stále. Na druhé straně děvčeti poskytovaná volnost, jí dovoluje podobné střídání milenců a co u ženy působí tato volná láska, je bohužel příliš dobře známo: otupění duševního života, zplošení životních názorů, snížení stupně morálky.

Jsme jisti, že to nebude dlouho trvati, a že přijdou tito theoretikové k tomu názoru, že sebe pravdivější theorie rozbíjí se o praxi života, a že morálka společnosti nesmí pouze respektovati volnost jednotlivce, ale také zdravý vývoj společnosti.

Aby zmíněné, jinak pravdivé theorie, mohly býti uplatněny, k tomu by se muselo státi velmi mnoho.

Předně by musely naše životní a hygienické poměry býti zlepšeny do té míry, aby pohlavní pud se dostavoval současně s dosažením plného vývoje těla. Dokud se tak nestane, nesmíme nedospělému tělu ukládati více, než co jeho síly snesou.

Dále však by musely poměry společenské býti upraveny tak, aby mladý muž při své dospělosti měl existenci tak zabezpečenou, aby mohl vzíti ženu k sobě, ať už v té neb oné formě. Že by společnost získala tím, že by styk mezi ženou a mužem byl úplně volný, je nesmysl, neboť láska se z duše lidské vymýtiti nedá a rodinný život, tento základ společnosti, se vymýtiti nesmí. —

Vracejíce se ke kruhům občanským, musíme připomenouti, že existuje mezi nimi třída mladíků, kteří hned od dosažení dospělosti mladíky nejsou.

Lidé tito, zkažení četbou frivolních románů, sestarají předčasně a užívají od útlého mládí smyslných požitků v plné jich brutalitě.

Takoví lidé nejen přicházejí o ideální stránku mladé lásky, ale také jsou nebezpečnými pro společnost. Ačkoliv jsou to pravidelně mladíci z lepších rodin — t. zv. »zlatá mládež« (ovšem ve smyslu silně ironickém, jak ohledně zlata, tak ohledně — mládí) — je typickou značkou jejich smýšlení — surovost.

Surovost v chování, surovost v požitcích, surovost v nazírání na ženu stupňuje se až k bezohlednému cynismu. A bohužel naše zásady morální jsou už tak zviklány, že společnost tyto

mladé starce přijímá ve svém středu, že se jim dokonce i obdivuje.

A přece není horšího nebezpečí pro rodiny a jejich dívky nad tuto předčasně spustlou chásku. Prohýřivše noc v posledním nevěstinci nestýchají se druhého dne navštíviti slušnou rodinu, a je to možné, poněvadž černý, elegantní oděv přikryje mnohou špínu srdce. Má-li hostitel dceru neb mladou ženu, je jim rozkoší přikročiti hned k dílu, svésti smyslnými řečmi nebo náhlým útokem děvče neb paní, rozumí se samo sebou, bez nejmenšího záchvěvu opravdové lásky, dokonce ani ne z potřeby vášně, nýbrž z vrozeného pudu ničivosti, z pouhého sportu, aby mohli ubohou svedenou a zničenou oběť prostě odkopnouti, a chlubiti se potom ve společnosti stejných kumpánů dosaženým vítězstvím.

Této kasty lidí nutno se varovati jako moru, neboť tito zhýralci mohou do počestné rodiny kromě demoralisace zavléci i věc stejně zlou, totiž nakažlivou nemoc, kterou jsou skoro všichni stíženi.

Jak se tato mladá láska rozlučuje?

Pravili jsme: sama sebou.

Ovšem pod různými záminkami.

Nejčastěji, když láska zbystřila ducha a mladík počne dospělejším rozumem se ohlížeti kolem sebe, činí teprve výběr mezi dívkami. Jeho nové

ucházení se je ovšem pouze nesmělé, provázené omluvami a ujišťováním, že první láska žije dále v jeho srdci.

Dopisy se stávají řidšími, často se vynechá umluvené dostaveníčko, styk chladne, vyhledává se záminka ku přerušení známosti.

Zajímavo je, že dívka lpí více na této první známosti, než mladý muž. V ní tkví již v tomto věku více touhy po rodinném životě než v něm. Ona také daleko déle vzdoruje rozloučení. Ale konečně i v ní pomalu vítězí nejdříve a potom přesvědčení, že její první milenec není jediným na světě, že najde lepšího a — bohatšího. Touha po bohatství a pohodlném životě ovládá každou ženu již od útlého mládí v její snech.

Často scéna žárlivosti přetrhne útlou již nit, která je poutá. Často styk sám sebou ochladne, dopisy přestanou, milenci se nevidí po několik měsíců, a když se poznovu sejdou, v nové situaci, on s novou milenkou, ona s novým milencem, zmizela všecka láska z jejich srdcí, oni se skoro ani neznají.

Tak se rozplývá báchorka o věčnosti prvé lásky.

Ale není to báchorkou, je to pouze záměnou pojmů. Neboť skutečně památka na první lásku je nesmazatelnou, ale p r v n í o p r a v d o v o u láskou nebývá ta nesmělá, nevinná láska mladých

let, nýbrž láska věku mužného, kdy se srdce teprve probudilo k plnému výbuchu všech citu.

Takovéto vskutku první lásce může předcházeti několik lásek sentimentálních, nevinných, ve kterých převládá cítění ideální, může předcházeti však také několik intimních poměrů, vedených pouze pohlavním pudem, může jí předcházeti dokonce i manželství — a přece po všech těchto událostech může nastati pravá první láska, opravdová, hluboká a vášnivá, a je jisto, že takovou láskou musí projíti ve svém životě každý. A kdo ji neprožije, není člověkem.

KAPITOLA 7.

Manželství z první lásky.

Vzdor tomu, co jsme pravili, končívá taková první láska dosti často manželstvím, nikoliv tak často, jako dříve, kdy styk mezi mladými osobami byl neúprosně regulován rodiči a společností, ale přece dosti často.

Ve většině případů vedou k tomu důvody existenční.

Mladý muž má před sebou pouze jedinou snahu, založiti si dobrou existenci. Pracuje od rána do večera, večer se vzdělává, na zábavy a styk s druhým pohlavím nezbude mu času. — Přijde do mužných let a vidí, že z důvodů zdravotních, společenských i obchodních potřebuje družku života.

Jedná-li se mu pouze o řádně regulovaný pohlavní styk, ohlíží se po hezké, mladé ženě. Jedná li se mu o pomocnici v obchodu, živnosti, volí si ženu zdravou, prostou choutek po zábavách, pracovitou. Jedná-li se mu o zvelebení existence, volí ženu zámožnou.

Ve všech těchto případech ozve se láska až ve druhé řadě, v prvé řadě rozhoduje požadavek více méně sobecký.

Muž se setká se ženou, kterou chce získati, buď pomocí dohazovače nebo pomocí inserátu, a shledá-li na ní podmínky, o které se mu jedná, líbí-li se mu povahou a zevnějškem, navazuje další styky. Pomalu si zvykají jeden na druhého, cítí k sobě přátelství a sympatie, pohlavní pud pak proměňuje tyto city v touhu. To vše dohromady je považováno za lásku. Snoubenci se vezmou. Oba, neb aspoň jeden z nich, má přesvědčení, že je to první láska.

Jiný případ: Rodiče popřávají svému synu veškerou volnost, aby se mohl »vybouřit«, jenom

úzkostlivě dbají toho, aby se vážně nezamiloval, neboť s ním mají svoje vlastní plány. Když pak se jim tato ostražitost podařila a mladý muž dospěl věku schopného ženění, uvedou ho obratně v kruh společnosti, kde vévodí penězi a chicem mladé děvče, pro něho vyhlédnuté.

Muž, který poznal v dosavadním volném životě ženu pouze se stránky materialistické, cítí se býti přitaženu k ženě jemné, elegantní, vzdělané, a je přesvědčen, že cítí k ní první opravdovou lásku. Často je to pravda, ve většině případů však je to jen zdání lásky, a když se oba vezmou, a muž pozná, že miloval pěknou, hezky oblečenou loutku, že byl bezděčným nástrojem svých rodičů, pak považuje manželství za pozlacenou klec, a používá prvé příležitosti, aby nabyl svobody.

Jsou také mladí muži, kteří skutečně dovedou zachovati věrnost své prvé lásce a pojmou jí za choť, třeba zatím se stala poměrně starou. A není vyloučeno, že takové manželství může býti klidné a pokojné. Opravdu šťastným bývá ovšem málokdy.

Pohlédneme-li nyní na průběh manželství, vzniklého z první lásky, poznáme, že je velice různý.

Závisí vše na okolí, ve kterém obě individua vyrostla, na okolí, v němž se po sňatku nalézají,

na jejich vnímavost, na jejich letoru, a hlavně na charaktery jich povah.

Podívejme se na několik takových případů. (Čerpáme přímo ze života.)

Mladý muž, který ve školách nejevil nikdy obzvláštní snahu po duševním životě, vstoupí do praktického života. Je jako menší úředník přeložen na venek, nasytí se brzy hostinské stravy a mládeneckého života. Jeho duše netouží po styku se ženou, ale jeho egoismus volá po rodinném životě. Úředník »pod pensí«, to je u venkovských matinek velmi dobrá partie. Protože od života ničeho nechce, než aby se najedl a napil, dobře vyspal a chodil v čistém prádle, je považován všude za člověka »velmi spořádaného«. Poněvadž jeho tělo je příliš flegmatické, než aby hledalo styk se ženou, platí za člověka »normálního«. Rozumí se samo sebou, že rodiny, které mají dcery na vdávání, učiní pravou honbu za takovým spořádaným ženichem. A milý ženich nechá se ulovit, protože touží po domácím krbu, u něhož ty veškeré požitky bude mít lepší a lacinější. Jeho sobectví ho vede přirozeně k tomu, že zvolí děvče poměrně nejzámožnější a nejhospodárnější. O tom, zdali se jejich povahy k sobě hodí, zdali si budou rozuměti, zda jejich duše budou spolu harmonovati, nepřemýšlí ani

dost málo. Jemu stačí »dobrá partie«, jeho nevěstě také.

Stanou se mužem a ženou, a manželství jejich je spokojené, klidné. V zákonitý čas narodí se děcko, o něž se oba starají, mají je rádi, vychovávají je stejně starosvětsky, jako byli vychováváni sami, žena si libuje, že muž nechodí do hospody, muž, že je žena dobrá hospodyně. Celý jejich zájem se soustřeďuje v tom, že se starají pečlivě jeden o druhého a žijí ve svých dětech. Muž trpělivě čeká, až dostane o »rosettu« na bluzu víc, žena zašívá prádlo a pomlouvá sousedky.

Děti dorůstají, začnou nové starosti, neboť tato stará historie se v novém vydání opakuje.

A tito lidé mohou býti nejen klidní a spokojení, oni mohou býti i — šťastní, neboť štěstí je duševní stav, v němž jsme sami sobě měřítkem a nikdo jiný.

Tak jako tito, námi vylíčení lidé, žili naši předkové skoro napořád.

Hlavním zákonem pro společenské zvyky, manželské zásady a náhledy o lásce, byla tradice. Město bylo pro sebe uzavřeno. Nebylo železnic, které by způsobovaly rychlou výměnu obyvatelstva. Nebylo telegrafu, který by podával rychlostí blesku zprávy o posledních převratech politi-

ckých a společenských. Nebylo novin, a román byl bílou vránou.

Dnes je tomu jinak, Názory o životě, o vztazích společenských, způsobem přímo revolučním boří vše vžilé, staré, bez ohledu, bylo-li to dobré čili nic.

Nové nauky hlásají právo každého jednotlivce na štěstí, byť to bylo v odporu s povinnostmi nedobrovolně převzatými. Život v nových poměrech plyne daleko rychleji a každý má právo urvati z něho tolik, kolik může.

Takový flegmatický dosud muž, třeba pouze z dlouhé chvíle, přečte několik románů, hlásajících podobné nauky. Zprvu se jim usměje jako výstřelkům moderny, ale vlny nového učení o volnosti bijí stále a stále v jeho srdce.

Aniž si je vědom proč, počne se cítiti nevolným v tomto životě. Srdce stává se nepokojným, svaly se napínají. Jeho klidný život zdá se mu býti fádním.

Konečně si zajede na několik dnů do velkého města, a pozná tu veselý život. Krev, dosud tak klidná, najednou se v něm vzbouří, a tu nastává obrat v jeho životě.

Buď je tak silným, že cítě váhu převzatých závazků, přemůže třeba nadlidskou silou tyto nové touhy, pak se vrátí s resignací k rodinnému

krbu a hledí zapomenout na tuto okamžitou vzpouru duševního života.

Nebo nabude vzpoura v něm vrchu, on teprve nyní chce dohonit, co zameškal, on rozbije rodinná pouta, učiní nešťastnou ženu, rodinu, sebe — neboť šťastným nebude nikdy, maje za sebou výčitku minulosti.

Maloměstská veřejnost pak zasype jej výtkami — on bude neprávem svalovati vinu na svou ženu, která mu najednou nestačila — ale není vinen on, není vinna jeho žena, je tím vinna výchova, která, zapomínajíc na současný vývoj společnosti, vychovává děti po starosvětském způsobu, neohlížejíc se pranic na duši, starajíc se pouze o požitky materielní.

Kdyby byl tento mladý muž, když dospěl, poznal trochu svět, kdyby byl poznal ženy, a mohl si mezi nimi voliti zdravým a bystrým rozumem, mohl žíti jiný život a nemuselo dojíti k těmto koncům.

V jiných případech nastává rozklad daleko rychleji. Mladí lidé vezmou se buď opravdu z čisté první lásky nebo z důvodů peněžních. Jsou to dva důvody úplně protilehlé, avšak po čase se úplně vyrovnávají. Ano — ačkoliv se to zdá býti málo pravděpodobným, pravdou je, že manželství, uzavřené z ohledů finančních, vzdorují více

rozkotání, než svazky, uzavřené z první čisté lásky.

Je to pro myslitele problém docela jednoduchý. První láska je povrchní, nejde do hloubky, nezachvacuje srdce. Ona po čase zmizí, jako sníh na jarním slunci.

Nezbývá z ní potom ničeho, než nerozlučitelný svazek manželský.

Manželství však, uzavřená z důvodů sobeckých — pro peníze, postavení, vzájemný zisk — mají zde aspoň nějaký hmotný podklad, který trvá dále, a oba manžely aspoň formálně spojuje.

Ovšem tato manželství také nejsou šťastna.

V prvém případě, když první láska vyprchá, dostavuje se nuda, to nejhorší na světě, co může být, dostavuje se lhostejnost, která je horší, než nenávist. U muže se tyto pocity dostavují dříve, nejen proto, že je to přirozeností výbojnější, ale hlavně proto, že žena, jsouc existencí odkázána na výživu mužovu, brání se tak dlouho z pohnutek materielních rozchodu, dokud je to jenom možné.

Muž, který ze života nezažil ničeho, praničeho, než ty naivní, sentimentální chvíle prvé lásky, najednou dostává touhu užívat a milovat.

Náš lid vystihl tento stav prostonárodním úslovím: »Kdo se nevybouřil z mládí, bouří k stáru«, a je mnoho pravdy v této lidové sentenci.

Nuže, muž se stává stále bezohlednějším k ženě, její polibky a lichocení činí ho nervosním, on má své myšlenky jinde, mimo rodinný kruh, a když myšlenky tyto nabudou určitého cíle, pak ho nezadrží nic na světě.

Síly, tímto manželstvím tak dlouho poutané, najednou vybuchnou a manželství je rozbito.

Při spojení ve svazek manželský zájmy finančními, jsou opatrnější, vědí, co mohou vzájemně ztratiti, a jsou-li rozumní, hrají pokryteckou hru na obou stranách, setkávajíce se pouze tam, kde je prospěch spojuje, všude jinde ponechávajíce si volnost.

Že by také v tomto spolužití byli šťastnými, nelze naprosto tvrditi, neboť manželství, i rozpoutané, vtiskuje tak hluboké stopy do lidské duše, že není tak snadno je zahladiti, a je to také — nebezpečno.

Proto můžeme říci otevřeně, že není radno — ať z těch neb oněch důvodů — učiniti svou ženou první dívku, do které se zamilujeme, kdyby se nám tato první láska zdála sebe hlubší neb opravdovější.

Je třeba 1. poznati život, 2. milovati a voliti mezi ženami tu, která nám podává nejvíce záruky, že nás učiní šťastnými.

KAPITOLA 8.

Poznání rozkoší života.

Mluvíme-li o poznávání života, nebuďme povrchními.

Poznání života neznamená seznámiti se s jeho užíváním. Bohužel, praví-li se o muži, že poznal život, myslí se tím pravidelne, že žil výstředně, že miloval noční život, že poznal mnoho žen a pod.

Co takových mužů je mezi námi, a přece nepoznali život!

A právě takoví muži, když se vybouřili, když jejich síly životní jsou vyčerpány, vcházejí v manželství právě chudá na porozumění v duševní život, jako mladí muži bez skutečnosti.

Výstřednosti v užívání života působí na naše smysly, ale málo kdy na naši duši.

Jedinou dobrou stránku může míti tento způsob života, totiž tu, že se vše nízké, smyslné zošklivi, a že konečně zatoužíme po něčem lepším, jemnějším, ideálním. A dosáhneme-li toho, pak si toho vážíme. Rmut života je odplaven a perla zbývá.

Ale to je možno pouze u člověka cítícího, hluboce založeného.

Kdo jím není, navyká si na tuto hrubou stravu, na požitky materielní, a ty hledá také v pozdějším manželství.

Začněme však od mladého muže.

Radili jsme mu, aby přešel přes první lásky, jako neškodné a roztomilé episody, aby se okamžitým sentimentálním roztoužením nevázal na celý život.

Učiní-li tak, dobře učiní. Neboť má před sebou velké úkoly:

Poznati svět kolem sebe, poznati ženy, poznati — sám sebe.

A to je úkol největší, který již staří řečtí filosofové položili za cíl života, a úkol ten není snadný.

Astronom, který chce prozkoumati tělesa nebeská, a nezná planetu, na které se nalézá, byl by směšným.

A zrovna tak muž, který musí počítati s pohlavním životem, jako nutným činitelem k udržení společnosti, který musí počítati se životem duševním, jako faktorem, který pohlavní život zušlechťuje a povznáší, musí obě tyto složky znáti.

Ale nepozná je v hýření a svádění žen. On musí život pozorovati chladně, klidně, ale také

nikoliv pouze chladným rozumem, ale také srdcem a duší.

Proto mladý muž, který chce skutečně žíti a rozumně života užívati, musí v prvé řadě obrátiti pozornost k svému životu duševnímu.

Tělo nesmí nikdy nabýti převahy nad duchem, ale naopak.

Duch musí si podříditi tělo, regulovati jeho choutky, brániti jeho výstřednostem.

Malý příklad: Abstinence (úplné zdržování se lihovin) je velmi hezká ctnost.

Ale o tom, kdo pije víno, pivo v přiměřených dávkách, nemůžeme říci, že by tělu škodil. Žijeme dokonce v poměrech takových, že mírné požívání nápojů alkoholických tělu neuškodí, naopak mu někdy prospívá.

Přílišné však požívání škodí nervové soustavě, škodí celému organismu, ničí schopnosti duševní, kalí jasný úsudek.

Kdo při skleničce piva, ve veselé společnosti se bavívá, získává, neboť změnou ovzduší, změnou okolí, výměnou náhledů, dostává se jeho duševnímu životu potřebné vzpruhy.

Zrovna tak je tomu se všemi požitky tělesnými.

Pohlavní pud je požadavkem těla. Jeho úplné potlačení je sice možné, ale je spojeno s nebezpečím pro celou nervovou soustavu. Proto ob-

časný styk se ženou, za okolností přírodou předepsaných, je požadavkem zdraví.

Ale výstřednost se těžce trestá, právě tak, jako u požívání lihových nápojů.

Požívání života však se u našich průměrných lidí omezuje bohužel na tyto dva způsoby: nemírné požívání alkoholických nápojů a užívání smyslné lásky.

A když takový mladý muž prohýří noc, ve které pozřel ohromné množství piva, vína a likérů, když při tom miloval ženy z polosvěta, a druhého dne se probudí, sice s nehoráznou kocovinou a bolestí hlavy, vzdychne si sice nad prázdnou tobolkou a těžkou hlavou, ale jako fariseus si řekne potom samolibě: Poznal jsem zas jednou kus světa!

Nepoznal ovšem z toho světa skoro ničeho! Poznal trochu špíny a kalu, ale na dno nedohlédl.

Pravý muž neužívá, ale pozoruje. Nedá se uchvátiti, ale rozeznává. Zůstává klidným tam, kde ostatních se zmocňuje opojení. On hledí na vše a porovnává.

Především však musí muž dospěti k tomu, aby na základě pozorování jiných a svého vlastního dovedl si vytvořiti soubor zásad, které jsou mu potom vodítkem v životě a tvoří pro něho životní filosofii.

První a hlavní otázkou takovou budiž:

Proč žijeme?

Abychom k tomu dospěli, musíme si vytvořiti představu toho, co je člověk.

Museli bychom býti založeni příliš materialisticky, abychom dospěli k úsudku:

Člověk je tvor, který žije pouze proto, aby žil a užíval.

I ten nejbrutálnější člověk musí doznati, že jsou v duši lidské poznatky jiné, vyšší, že člověk musí si stanoviti cíle ideálnější, než je pouhé požívání života.

Dospějeme-li však jednou k bodu, že člověk nežije pro pouhé požitky hmotné, pak musíme v užívání života také postaviti čistou lásku — pokud je požadavky životními přípustna — do řady prvé, a pohlavní pud zatlačiti do zadu.

Pak také vůbec požitky hmotné a smyslné padají pouze potud na váhu, pokud nejsou pro životní rozvoj brzdou, a poněvadž jsou přírodou podmíněny, nutno je omeziti, zušlechtiti, zjemniti. Pak se stanou skutečnými požitky a nejsou přítěží.

Další otázkou je pro mladého muže:

Jak žíti, abychom tohoto cíle dosáhli?

Něco jsme již napověděli: zachovati střední míru v požitcích. Hleděti především k duchu. Rozšířiti svůj duševní obzor. Pozorovati vše

kolem sebe s jasností filosofa. Poznati nejprve sám sebe.

Hleďme na život jako na dravou řeku, která bystrým tokem kolem nás pospíchá. Nesmíme se dostat do jejího proudu, nebo jsme ztraceni. Buď utoneme, nebo nás proud zanese na místa, kam jsme se dostati nechtěli.

My musíme stát na břehu a hledět na tyto vlny, ženoucí se závratnou rychlostí v před. A kdyby proud stoupal sebe výše, nás nesmí strhnouti s sebou.

KAPITOLA 9.

Bouřlivé mládí.

Kdo se dovede opanovati, kdo dovede v čas potlačiti své vášně, ten drží život v hrsti.

Nikoliv štěstí, nikoliv náhoda, my sami můžeme — aspoň do jisté míry — říditi lodičku svého osudu.

Mládí je dobou horké krve. Mládí zároveň je ješitné. Mladík, aby nebyl zahanben od jiných, že na tu neb onu výstřednost peněz nemá, že není tak silen, aby to neb ono snesl, je schopen

provésti jeden hloupý kousek za druhým který ho potom dlouho mrzí a bolí.

Je k tomu třeba často velkého sebezapření, aby takový mladý muž řekl svým soudruhům: Nepiju více! Nesnesu toho! nebo: Nechci hráti v karty! Nebo: Nepůjdu k dámičkám z polosvěta!

Bohužel, dnes jsou názory tak převrácené, že chlubí-li se mladík podobnými výstřednostmi, náleží to k dobrému tonu, a naše děvčata jsou už tak demoralisována, že hledí s obdivem na vyžilého mladíka, o kterém jde pochybná pověst, že tolik a tolik žen měl milenkami, kdežto v duchu se usmějou mladému muži, o kterém se praví, že žen se straní — totiž žen takových, které ženami už vlastně nejsou.

Jak má tedy poznati mladý muž svět?

Pravili jsme, že nejprvé co možno největším rozšířením svého duševního obzoru, obsáhlým vzděláním povšechným, které by jeho ducha učinilo přístupným všemu lidskému.

Při tom nechť nikdy se nestaví na stanovisko nesmířitelného soudce, nýbrž nechť navykne si hned od počátku nahlížet na každou věc se všech možných stanovisek. Není nic lidského, co by nemohlo býti vysvětleno, a je více nešťastných lidí na světě, než šťastných.

Tím, že jsem shovívavým k vadám cizím, není řečeno, že mám býti shovívavým k vadám vlastním.

Naopak: buď usilovnou prací každého mladého muže, přiblížit se co nejvíce k dokonalosti. Ovšem nikoliv k té dokonalosti nadsmyslné, povrchní, o které tak rádi káží fariseové všech náboženství, ale k dokonalosti vniterní, k dokonalosti srdce, která spočívá na jediné větě, která všecko toto vyváží: nebýti v rozporu se svým svědomím.

Snad mnohý vytkne, že v této knize, která má pojednávati o »umění milovati«, zabočujeme do těchto paedagogických a mravokárných sentencí.

Ale kdo má srdce na pravém místě, zajisté nám již porozuměl.

Láska je cit tak všeobsažný, tak vše zachvacující a si podmaňující, že musíme býti něčím obrněni, abychom jejímu výboji mohli se zdarem vzdorovati, abychom se nestali jejími otroky, ale mohli si ji podmaniti sami.

A proto musí býti mladý muž zocelen poznáním života, jehož nezbytnou součástí láska jest, aby náhlému jejímu útoku nepodlehl.

Tím, co jsme pravili, není poznání života ještě ukončeno.

Z mladého muže způsobem námi uvedeným stává se filosof, ale schází mu praxe životní. I tu musí poznati.

»Nejpodivnější tvor pod sluncem je člověk,« pravil už řecký mudrc Zeno. Nejpodivnějším proto, že se stále mění. Kolik lidí kolem nás, tolik různých povah a charakterů. A poněvadž lidé skládají různé skupiny, různé situace, je třeba studovati a zkoumati i různé vrstvy lidské společnosti a společnost tuto pozorovati v různých její obměnách a fásích.

Mladý muž je jako anatom. S pitevním nožíkem bystrého, chladného rozumu a s pincettou pevných zásad přistupuje k společnosti, aby ji pitval.

Je přirozeno, že tak činí nejprvé u společnosti normální, zdravé.

Seriosně založený mladý muž dovede již bez dalšího návodu pozorovati svět kolem sebe. Rozpoznati intelligentní muže od nafoukaných hlupáků, lidi se srdcem na pravém místě od bezcitných sobců, lidi vědomé si své důstojnosti od hrdopýšků, ušlechtilé karaktery od lidiček s nátěrem noblessy, ale s červivým jádrem. Pravé ženy od mužatek, ušlechtilé od demoralisovaných, intelligentní od koket.

Hlavní věcí, aby se nenechal nikde upoutati déle, než třeba. Ani přátelství není radno uza-

vírat, neboť to bývá pouhým přechodem k tužším závazkům. Ani přátelství se ženou ani s mužem.

Neříkejme si v duchu: poznali jsme již tolik a tolik žen, ta je z nich nejdokonalejší, z ní byla by dobrá žena nebo milenka pro nás.

Je třeba poznati žen co nejvíce, a to nejenom v etiketním rámci upjaté společnosti, ale také v kruhu volnějším, kde etiketa se uvolní a nálada rozpoutá ústa i srdce. Pak teprve si dovedeme učiniti správný úsudek.

Nevyhýbejme se žádné vrstvě společenské. Jsme lidmi, ať nosíme zlatý frak nebo dělnickou blusu. Jenom forma se mění. Tím, že se stýkám s osobami nižších vrstev, nestáhnou mne ještě k sobě, jako mne nepovznesou k sobě kruhy vznešené. Nestůjme o to ani o to. Jen ono místo, které si sami vybojujeme, buď nám základnou života.

A tak poznáváme život lidí zdravých.

KAPITOLA 10.

Láska ve spodních vrstvách.

O poznání života mluvili jsme dosud povšechně, nepouštějíce se do detailního líčení.

Chceme-li nyní promluviti o tom, jak mladý muž chce poznati život nezdravý, musíme volky

nevolky zabývati se případy skutečnými, čili od theorie přistoupiti k praxi.

Mladý muž, obrněný poznáním života kolem sebe a pevnými zásadami životními, nejen nemusí, ale také nemůže odepříti si pohled do života nezdravého, který se čím dále tím více šíří, podrývaje půdu společnosti.

Jedná se tu především o ženy: chce tedy pozorovati demoralisované ženy.

Povrchní pozorovatel ovšem praví hned, ty že najde v nočních kavárničkách a vinárničkách, na pochybných maškarních plesích, v zákulisích menších divadel, na nočních promenádách.

Ano, najde je tam. Ale najde je také jinde, a skoro v témže množství. V elegantních salonech vznešeného světa, v útulném boudoiru měšťanské dámy, a v domech, kde by je nikdo nehledal.

Tam všude můžeme zkoumati demoralisovanou ženu.

Hřích má obyčejně lesklý nátěr.

Mladý muž jde po ulici, když mu tu padne do oka mladé, hezké děvčátko, v prostém, ale slušném šatě, ubírající se rychle za svým povoláním.

Muž mimoděk se ohlédne za ní, neboť harmonie forem a pohybu upoutá každého muže, ať se blíží s jistým úmyslem k ženě čili nikoliv.

Krátký, ale prudký pohled z očí dívky spočine na něm. Mladý muž není takovým znalcem žen, aby hned věděl, s kým má co dělati.

Je mimoděk upoután a sleduje onu dívku. Náhoda jim přeje, že mohou dnes neb zítra zapřísti malý rozhovor, a jak to již bývá, je následkem toho nevinné dostaveníčko. Mladý muž, řídě se naším návodem, vyšel si vlastně pouze na výzkumnou cestu, jsa úplně dalek každého dobrodružství. Ale je přece jen mlád a nezkušen, a horká krev ho unese dále, než zamýšlel — pak teprve vystřízliví, když pozná, že měl co dělati s obyčejnou dámičkou z polosvěta, která dovede svoje výdělečné choutky skrývati výborně pod nevinnou maskou počestné švadlenky.

Jak vznešenou roli dovede hráti mnohá vdaná dáma! Sedíc v nádherné toiletě, v kruhu sourodé společnosti, přijímá poklony od svého okolí, ale když sedíme k ránu v uzavřené společnosti mladých mužů, zhrozíme se, když nám v rozjaření důvěrně sdělí, že byla jejich milenkou! —

A tak můžeme pokračovati dále, od spanilé slečinky z přední rodiny, která za svobodna udržuje důvěrné styky s důstojníky, aby se na konec vdala za plešatého dvorního radu, až po ženušku prostého malého úředníka, která nepřítomnosti svého manžela dovede využitkovati k tomu, aby

nedovolenými styky s mladými i starými muži, zlepšila svůj měsíční rozpočet.

Mladý muži, co tu pro tebe vděčného i nevděčného materiálu k studiu života!

A právě tyto ženy jsou nejnebezpečnější, neboť nejsou proskribovány společností.

Tropí zlo tajně, jsouce chráněny rodinou, rodiči, manžely, kteří o tom ovšem ničeho nevědí — neb také někdy, bohužel — i vědí —

Studium takových žen je nebezpečným sportem. Ženu takovou poznává muž teprve, když už pokročil daleko a není tak lehko se mu vracet.

Ve formě mnohem význačnější, protože bezohlednější, jeví se mladému muži poznání polosvěta a sféry, která ho obklopuje.

V dobách dřívějších nebylo polosvěta.

Přísný zákon oddělil ženy počestné od nepočestných. Nebylo mezi nimi střední kasty.

Dnes je mezi oběma stavy široká čára, po které se ubírají nesčetné řady těch, které prostituci neprovozují pod štítem řemeslným, ale provozují ji přece. Nejsou kasarnovány v uzavřených místnostech, nemají své zaměstnání napsáno na čele, ale provozují je tehdy, když chtějí.

V tom vězí jejich uvolnění od bývalého otrokářství. Sociální zlo se tím nezmenšuje, hlíza se naopak rozlízá, a jsouc kryta jistou formalitou, je tím nebezpečnější.

Bylo by vděčným a nekonečným thematem promlouvati o postavení polosvěta u různých národů. Nám však stačí zmíniti se o něm, jak se jeví u nás, a dáti nastávajícím milencům několik pokynů.

Slovo »polosvět«, které v moderní mluvě nahradilo slovo »prostitutka«, znamená skoro totéž, ale přece s jakýmsi zlepšením. »Polosvět« značí dámy, které se prodávají, ale mají jakousi volnost, jakési právo sebeurčování. Tak bylo praveno výše a je to také pravda.

To je ovšem rozdíl pouze socialní, ale rozdílu morálního tady není.

Žena, která se prodává za peníze, je prostitutka. Nemusí to býti zrovna peníze hotové, může to býti odměna i v jiné podobě.

A žena, která je volna, která, kdyby chtěla, mohla by pracovati, a která přece nepracuje, dávajíc přednost lehkému, ale nečestnému výdělku před poctivou prací, to stojí v očích myslícího člověka níže, než žena, která okolnostmi nucena, dala se zaprodati do vykřičeného domu, a zde není paní své vůle, zde je pouhou otrokyní.

Proto musí mladý muž k tomuto druhu žen přistupovati s velkou opatrností.

Shromaždištěm jich jsou tak zvané noční kavárny.

Dnešní místnosti toho druhu nejsou takovými jako bývaly.

Jindy to byla doupata, do nichž slušný člověk neměl přístupu. Tmavá, bez pohodlí, plná špíny, kde dostal host sotva láhev špatného piva a ještě horšího likéru.

Dnes po příkladu velkoměst zřizují se nádherné kavárny s veškerým komfortem. Také to bývají slušné kavárny, které se nemohly udržet, a jichž majitel připadl na myšlenku, nalákat sem noční hosty.

Dámičky z polosvěta se zde shromažďují jako jiní hosté, chovají se slušně a nezkušeného člověka, který sem poprvé zabloudí, svede to k domněnce, že ten vyhlášený polosvět není tak zlý.

Aby se umožnilo sblížení mezi nesmělým mužským světem a dámičkami, tančí se, neboť při tanci se dá prostředkovati takový styk »snadno a rychle.«

Nezkušený mladý muž se domnívá, dostane-li se do rukou zkušené dámičky, která dokonce velmi obratně dovede napodobiti náhle vzplanuvší lásku, že se děvčeti jedná pouze o to, aby s ním strávila milostnou chvíli, třeba ví předem, že musí tuto lásku zaplatiti. »Je od toho, chudák, živa!« omlouvá ji předem.

Ale není tomu tak. Děvčátko je lásky dávno nasyceno, a miluje-li, miluje pouze ze řemesla.

Jí se jedná pouze o to, aby hosta jenom oškubala. Je ve spojení s kavárníkem neb vrchním číšníkem a má provisi z toho, co host utratí. A host musí platiti nejen za sebe a za ni, drahá vína a likéry, ale také musí platiti za to, co nikdo nevypil, neboť vrchní číšník chce mít také svůj výdělek a napilému hostu potom napočítá litanii útrat.

Taková škola života přijde mladému muži draho. Je-li rozumný, přestane na jedné takové zkoušce, a chce-li studovati dále takový život, v psychologickém ohledu opravdu zajímavý, musí si dáti příště pozor, aby nepadl do sítí takové chytré dámičky.

Běda však mladému muži, pakli najde zálibu v takovýchto místnostech a má-li peníze. Stane se záhy známou osobností, děvčata se ucházejí o jeho přízeň, ovšem pouze tak dlouho, dokud má nějaký groš.

Udělá proto nejlépe, půjde-li ve svém studiu dále.

Polosvět ve formě lepší, mnohem svůdnější, ale také nebezpečnější, nalézáme dále v divadle a šantánech.

V divadlech, i velkých, počítá — bohužel — ředitel už s tím, že dámský personál nižšího druhu, choristky, baletky, statistky nemohou vyjíti

se svou skromnou gáží a že si najdou doplnění svých příjmů jinde.

Takové děvče je pak přímo nuceno, najíti si milence, který jemu scházející měsíční rozpočet doplní.

Jsou zde děvčata poctivá, která se spokojí jedním milencem, která ho mají skutečně ráda, a která, když s ním žila nějaký čas ve volné lásce, na konec se za něho vdají.

Ale jsou dívky, které jednak z potřeby peněz, jednak z touhy po drahých šatech a z přání, konkurovati se svými kollegyněmi, provozují se svým tělem právě takový obchod jako dámy z polosvěta.

Chantanty jsou také lepšími druhy shromaždišti polosvěta — ač ovšem ne všecky.

Ale v některých je to přímo příkazem, aby chansonetty po představení se dostavily do lokálu a bavily bohaté hosty, při čemž ovšem hlavní úlohu zase hraje velká útrata.

Známosti takové jsou jedem pro mladého muže.

Takové děvče zde vystupuje pod pláštíkem morality a svým vystupováním na scéně, svými vnadami obratně na odiv stavěnými dovede často zmámiti mladíka tak, že ztratí hlavu a opravdově se zamiluje.

Takové lásky zřídka kdy bývají šťastny, ne-

boť děvče takové i kdyby mělo svého milence rádo, má příliš volné zásady, než aby mu bylo věrno.

Setkáváme se tu se ženami, jež mají svého milence neb muže do opravdy rády, ale přes to pěstují intimní styky s jinými muži, dovedouce své svědomí obelhati převrácenou logikou, že láska nemá co dělat s pohlavním stykem, že při prodávání svého těla jsou srdcem (!) svému muži věrny a podobně.

Kdo chce zakusiti volné lásky s podobnou ženou, nelze mu to zrazovati. Mladému muži to do jisté míry lichotí, když vyjde na scénu sličné, mladé děvče, jež je předmětem obdivu obecenstva, o němž si v duchu může říci, že je jeho milenkou. Avšak nechť si nepřipouští domněnku, že je snad sám. Možno, že několik z přítomných má stejné myšlenky jako on.

Zbývá ještě sestoupiti k vrstvám nejnižším, kde je opravdové bahno života, do vrstev, kde přestává veškerý stud, kde s tělem se provozuje pravé řemeslo.

Kdo nemusí, nechť tam nesestupuje. Trochu bahna uvázne mu vždy na duši. Kdo však cítí nezdolnou touhu, poznati všecko a chce prozkoumati i tato doupata hříchu, více však ještě bídy, nechť jde opatrně a omezí se na pozoro-

vání. Dotyk přináší skvrny na duši a na těle, a ten neztratil ničeho, kdo to nepoznal.

Však život sám v kruzích obyčejných přináší s sebou tolik tragiky, tolik konfliktů a zápasů, že to stačí úplně k poznání života. Svět se dnes podobá obrovskému zápasišti, v němž bojuje lidstvo mezi sebou všemi prostředky. Zápasících je však daleko více než diváků.

Šťasten ten, komu osud dopřál býti pouze divákem.

KAPITOLA 11.

Láska vedoucí k manželství.

Kdy má mladý muž pojati úmysl, aby se opravdově zamiloval?

Obyčejně se říká, že si láska nedá poroučet. Jsou případy, že je tomu tak, ale ve většině případů může býti muž pánem svého srdce.

Není pravda, že stačí často jediný pohled, aby se muž zamiloval.

To je pouhý klam. Muži se zalíbí žena, třeba pouze na zběžný pohled, a je-li vznětlivý, řekne si, že ji miluje, že bez ní nemůže žíti, říká si to pořád, protože taková věc je velmi romantická a na konec tomu sám věří.

Jsou takoví blázni, že se do opravdy do takové ženy zamilují, ale to skončí pravidelně špatně. Ve většině případů vystřízliví, když spatří svou zbožňovanou z blízka, neb když se s ní dokonce dají do hovoru.

Proto musí býti mladý muž velice opatrným při vnímání dojmů, a když se i stane, že se srdce při sblížení s tím neb oním děvčetem silněji ozve, pak musí promluviti vážné slovo rozvaha a rozum, ne snad rozum sobecký, počítající hned s věnem, ale rozum, ohlížející se také na duševní vlastnosti ženy.

Ovšem, byla by to velká náhoda, aby mladý muž, hledající sobě opravdovou lásku, po dlouhém hledání si vybral dívku, a táž dívka, stejnými zásadami vedená a týmž rozumem obrněná, si našla zrovna v něm muže.

Ale právě — ač se to zdá býti velmi nepravděpodobným — mají-li oba stejné zásady, musí se konečně nalézti, neboť každý z nich hledá v druhém bytost, která s ním harmonuje, a najde-li ji mladík v dívce, musí dívka ji nalézti v mladíkovi, ač-li by bylo podobných povah více na výběr.

Ale nehleďme k tomuto skutečně vzácnému případu, neboť ženu pudí do předu vždy spíše instinkt, okamžitý nápad, než chladná rozvaha.

Muž však musí býti výbojným. On musí dovést svou vyvolenou, ve které skutečně nalezl veškeré vlastnosti, jež se mu zamlouvají, pro sebe získat! On se nesmí lekat počáteční chladnosti, on se nesmí nechat odstrašit konkurencí, on musí často podstoupit opravdový boj o srdce ženy, boj sice nekrvavý, ale za to houževnatý a vytrvalý.

A vytrvalost, to je to hlavní při dobývání ženy. Ať je žena jak chce založena, lásce v y t r v a l é neodolá nikdy — nemá-li ovšem již oporu v lásce jiné.

Rozumí se samo sebou, že zde velikou roli hraje osoba muže sama.

Kdo je od přírody hezký, má svižné tělo, mužnou postavu, kdo může imponovati zevnějškem a ovládá dobře dar výmluvnosti, ten má na polovic vyhráno. Hezký muž má zrovna takové chance u ženy jako muž duchaplný. Kdo je hezký i duchaplný, může lámati srdce žen napořád. Kdo pak má obě tyto závidění hodné vlastnosti a je k tomu bohatý, ten ovšem nepotřebuje čísti tento užitečný spis, ten dovede získávat ženy hravě a dovede sám napsati příručku o tom.

Ale velkému množství mužů nejsou dary tyto, tak vzácné a cenné, vloženy do kolébky a proto nezbývá průměrnému muži nic jiného, než

se pokusiti silou svého ducha o to, aby ženu získal.

Nesmí se ovšem nikdo domnívati, že je to vůbec možno, aby se dala láska vnutit jinému, zrovna tak nikoli, jako se nedá vnutit sama sobě.

Dejme tomu, že mezi padesáti ženami, které jsme poznali, najdeme ženu půvabnou, roztomilou, hezkou, která má vedle tělesných také všecky duševní vlastnosti, jež od své budoucí manželky vyžadujeme — a přece se do ní nezamilujeme.

Snad ji pojmeme za ženu, protože nám její bytost zaručuje spokojené manželství, snad si na ni zvykneme, snad ji budeme míti rádi onou klidnou, konvenienční láskou, která se často vyskytuje v našich měšťáckých rodinách a jde tak dobře tělesně k duhu oběma stranám — ale láska, opravdová láska to není.

A poněvadž se nezabýváme zatím manželstvím, nýbrž láskou, není nám třeba pojednávati o tomto případě.

Zrovna tak není možno nutiti ženu, kterou milujeme, aby nás milovala ona.

Snad se nám podaří ji sobě nakloniti, snad se nám podaří získati její ruku, snad si na nás dokonce zvykne — ale v tom nejlepším případě se nedá láska vnutiti, aspoň nikoliv láska opravdová a horoucí.

K tomu je třeba ještě něčeho, a to je oheň lásky, který se musí rozprouditi všemi žilami, oheň, který nehasne a neutuchá a který nás hřeje až do pozdního věku. A to je moment, který se vymyká z naší moci, který sice můžeme přivoditi, avšak nikoli vždycky.

Octli jsme se tedy u onoho momentu, který značí počátek lásky.

V tom, co jsme pravili, jsou dány samy sebou různé případy této lásky.

Může se státi, že žena, která se nám líbí, kterou počínáme milovati, nebo do které jsme se už vážně zamilovali, nás dosud nemiluje.

Tato situace může býti komplikována tím, že žena tato miluje někoho jiného.

Stane-li se tento případ, pak chraňme se vyjeviti city své, dokud nám není situace úplně jasna, jinak bychom se stali směšnými. Ale okolnost, že má předmět naší lásky známost, nemusí býti ještě příčinou, abychom se vzdali vší naděje. Pouze v tom případě, když se přesvědčíme, že tato známost je čestná, opravdová a hluboká, že milenec dívky je muž naskrze poctivý, charakterní a že ji miluje, nutno ustoupiti bez boje.

Takovou lásku, byť byla sebe hlubší, musíme pochovati na dno srdce svého a přikrýti ji věčným tajemstvím.

Není taktním, dáti milované ženě na jevo, byť i zcela bez vyhlídky, neb bez úmyslu svou beznadějnou lásku. Muž, který se takto chce učiniti sentimentálním, stává se směšným.

Tím méně je vhodno sděliti to jiné dámě. Zachovati naprosté tajemství je příkazem nejen cti, ale také chytrosti.

Co má dělati muž v takovémto případě?

Nejlépe je vzdáliti se z prohrané bitvy. Sejde s očí, sejde s mysli, praví staré přísloví a má pravdu.

I kdyby rána byla sebe bolestnější, přece se pozvolna zaceluje. Kdyby obraz milované bytosti byl sebe zářivější, přece zvolna bledne, a snad se podaří jiné zaujati místo to.

Když však se přesvědčíme, že láska mezi dívkou námi zbožňovanou a jejím milencem je jen povrchní, tuctová, nebo že její milenec není opravdové lásky schopen, že si s ní snad dokonce zahrává, že vůbec není dívce, jež je předmětem naší lásky, souzeno štěstí po jeho boku, pak to není nečestným, pustiti se s ním v boj.

Ale boj nesmí býti otevřeným, a dívka nesmí tušiti, že rány, vedené na její neblahou známost pocházejí od nás.

Mladý muž nesmí ani v tomto případě zjeviti svou lásku dívce, nýbrž musí se k ní chovati stále pouze jako dobrý přítel, při tom však dovésti

získati si její sympatie, aby mohl stále sledovati duševní proces, v ní se odehrávající.

Při tom nesmí ani v nejmenším vrhnouti stín na svého soupeře, který rovněž ničeho tušiti nesmí.

Soupeř se musí poraziti sám. On musí býti ukolébán ve své důvěrnosti, jsa si jist své věci, musí se stále jeviti v horším světle, než nový nápadník. Je-li skutečně nehoden své vyvolené, ukáže záhy slabé stránky své povahy. Mladý muž pak, o kterého se jedná, zachovej stále naprostý klid. Chladnokrevnost imponuje.

Můžeme-li zasáhnouti odpůrce v slabém místě, musí se to státi oklikou, nikdy přímo.

Malý příklad:

Dověděli jsme se, že náš odpůrce měl před svou nynější láskou několik známostí jiných. Taková věc hraje u většiny žen důležitou roli, neboť každá žena je ráda, je-li mužovou první láskou, doví-li se však, že je již několikátou v řadě, cítí se býti pokořenou.

Takováto zpráva může nám býti velmi vítanou. Ale bylo by nediplomatické jíti k slečně, a říci jí: Slečno, váš milenec měl před vámi už tolik a tolik milenek. Ji by to bodlo, ale jako pravá žena by nedala na sobě znáti bolest. Napopak, třeba by se hrdě odvrátila od nás a řekla

by, že íj to dokonce lichotí, že má za milence muže, vítěze u tolika dam.

A její milenec použil by této nepodařené naší intriky, neboť by pocítil úmysl, a vysvětlil by celou věc na — úkor náš.

Ne, tak si nesmíme počínati.

Musíme diplomaticky jejího milence velebiti. Musíme se zmíniti o něm, jako o dobyvateli světa, jemuž závidíme. Proč? Protože nad nás tolik vyniká. V čem? Všechny ženy jsou do něho zblázněny, ale on jimi opovrhuje — jen tu a tam utrhl růži nejkrásnější. Je v tom zdvořilost vůči nynější jeho lásce, a je v tom intrika. Jen úmysl nesmí býti zřejmým, jinak se vše pokazí.

Pak ovšem je nutno sbírati důkazy, že nynější svou lásku nebere vážně. Jsou-li důkazy v ruce, nutno si počínati opatrně. Nesmí se dáti z ruky, jsouť dvojsečnou zbraní, a vhodnou teprve v okamžik nejhorší. Však je lépe státi se jeho důvěrníkem. Pak mu možno nahlédnouti do duše.

Malá intrika zde neškodí. Jedná se o blaho naše — a tu jsme více méně egoisty — a jedná se o štěstí ženy, kterou milujeme, a pak přestávají ohledy. A jedná-li se opravdu o člověka povrchního, který jen za účelem prospěchářským vyhledává toto spojení, pak je každý slušný prostředek dovolen.

Je-li půda zvolna připravena, možno sáhnouti k prostředkům ostřejším. Staneme-li se důvěrníky jejími, pak možno s ní mluviti otevřeně. Jako přátelé smíme si to dovoliti a nikdo nám to nemůže zazlíti. Ovšem — a to je hlavní požadavek — neustále musí naše láska zůstati tajemstvím našeho srdce.

Až teprve potom, když se tato nevinná intrika podaří, pak teprve možno státi se ochráncem a přítelem opuštěné dívky, a není pochyby, že se potom z lítosti a vzdoru dostaví opravdová láska, tím pevnější, když pozná, že náhrada je lepší než ztráta.

Za žádnou cenu nesmí býti sáhnuto k prostředkům nečestným, pomluvám, klepům, zprávám nepravdivým, dokonce snad k anonymním dopisům, které byť i měly dobrý účel, jsou vždy odsouzení hodny.

A kdyby se snad přihoditi mělo, že by veškeré toto snažení, jež má konečný účel dobrý, bylo bez výsledku, pak nezbývá nic jiného, než — vyčkati. Dobrá věc vítězí v životě přece na konec. Někdy trvá ten konec dlouho, ale — trpělivost přináší růže.

Během této zvolna snované intriky může se státi, že milenec postřehne náš úmysl, a postaví se čelem proti nám.

Pak ovšem nastává otevřený boj. Tu třeba zachovati naprostou chladnokrevnost a vznešený klid.

Nejlépe je protivníka sesměšnit. Chopit ho tam, kde je ranitelným. Dotknouti se jeho ješitnosti. Ve chvíli rozhodné nepovolit. Nic nezabíjí jistěji, jako výsměch.

Nebuď nám to závadou, že je to kruté. Opakujeme, že možno tak vůbec jednati pouze tehdy, když jsme v právu, když bojujeme o věc dobrou, a když protivník nezasluhuje ohledu.

A cena vítězství nás odmění za naši námahu.

KAPITOLA 12.

Útokem k lásce.

Kdo se domnívá, že je lehčí získati ženu volnou, než ženu, která má již podobnou známost, mýlí se velice.

Žena, jejíž srdce je úplně volné, podobá se gazele, kterou honí několik lovců. Větří nebezpečí a prchá — a zatím se stane kořistí jiného, který na ni číhá v záloze a kterému často sama vběhne do rány.

Žena je opravdu bytostí nevyzpytnou.

Muž se řídí logikou, žena instinktem, okamžitým nápadem, často i rozmarem. Ale musí se doznati, že tento okamžitý nápad mívá lepší výsledky než suchopárná logika mužova.

Žena je myšlením pohyblivější, pružnější než muž. Ona nehledí na důvody věcné, ale řídí se svou náladou.

Žena je sobečtější než muž, ale také obětavější. Věnuje-li jednou své srdce někomu, pak na něm visí až do zklamání všech svých nadějí. Dovede se mstíti a je bezohledná ve své mstě.

Při vší své lásce je neustále vypočítavou. Ve chvíli největšího roztoužení dovede mysliti na věci vedlejší.

Muž při svém zamilování dovede obětovati veškerou svou existenci, žena toho neučiní nikdy. A učiní-li tak, pak nejbližší den strádání způsobí, že muže opustí. Také jí krvácí srdce, ale sobectví její je větší.

Při tom hledí žena vždy více na vlastnosti zevnější než vnitřní.

Jí imponuje především muž bohatý. Milionář má otevřena veškerá ženská srdce, a pouze cena je otázkou.

Chudý muž se hodí ženě pouze k sentimentální lásce a nikoliv k sňatku.

A i potom, když výjimečně k sňatku dojde, je takový muž nešťastným, neboť mu žena jeho chudobu ustavičně vyčítá a předhazuje, za koho se mohla výhodně vdáti.

S tímto přirozeným sobectvím ženy musí každý muž počítati. Kdyby se chtěl zamilovati chudý muž do chudé dívky, pak nechť si to rozmyslí důkladně, nechce-li tím obětovati klid a spokojenost celého svého života.

Chudý muž se stává velmi často manželem bohaté ženy, ano je to již pravidlem, že muž takový hledá věno, aby se mohl ve světě vyšinouti.

Ale zde se jedná pravidelně o manželství konvenienční a tu ještě musí muž poskytnouti ženě jména, titul, postavení, kterým nahražuje oběť jejího sobectví. Manželství taková bývají často spokojená. Žena v manželství takovém nežádá nic, než vystupování s leskem a okázalost, a toho se jí pomocí jejího věna a manželova postavení dostává. Muž hledá postavení ve společnosti a pohodlný život, a jsou spokojeni oba.

Při tom si jde každý obyčejně svou cestou, nepřekážejíce si — mají-li totiž vůbec nějaké životní touhy. Nemají-li, žijí zcela klidně ve svém materielním životě.

To ovšem není láska, a my se vrátíme, kde jsme vybočili.

Mladý muž, který se setkával po delší dobu s dívkou, vzplane k ní láskou.

Jako muž rozumný koná ovšem nejdříve šetření, hodí-li se toto děvče vůbec za budoucí družku jeho života. Šetření takové musí se díti ovšem úplně nenápadně, aby nebyla dáma kompromitována.

Šetření dopadne příznivě. O její minulosti nemůže se říci nic nepříznivého. Měla dvě, tři »studentské« běžné lásky, které nešly dále přes nevinný flirt. Pověst její je bez poskvrny. Je dosti intelligentní a vnímavá pro vše dobré. Pochází z dobré rodiny, jejíž poměry finanční nejsou sice skvělé, ale přece uspokojivé.

Je hezká, dovede se baviti, má ducha, není koketa — slovem děvče průměrné, nevynikající ničím obzvláště — ale takové ženy jsou nejlepší, poněvadž dovedou udržeti harmonii života a nemohou na některou vlastnost býti obzvláště hrdy.

Mladý muž poznává, že spojení s takovouto ženou, bude-li zušlechtěno láskou, mohlo by přinésti jeho budoucnosti jen štěstí, a rozhodne se ucházeti se o její přízeň.

To je možno ovšem pouze ve společnosti. Přepadnouti slušnou dámu přímým návrhem na ulici, není taktní — hlavně na menším městě — a dává dámě tušiti, že muž tak výbojný, má úmysly málo poctivé.

Je tedy nutno vyhledati společnost, která je zároveň společností oné dívky.

K tomu je ovšem třeba společenského taktu a znalosti společenských forem, a my předpokládáme o takovém mladém muži, že si znalosti ty už dávno osvojil.

Ten, kdo dosud se ve společnosti nepohyboval, a teprve nyní je tak nucen učiniti, udělá dobře, když se svými neohrabanými způsoby vyhledá dříve společnost jinou, ve které se jeho chování trochu obrousí, neboť není možno, aby prvé pokusy společenského chování konal právě před očima své vyvolené.*)

Kdo však se ve společnosti pohybovat dovede, nechť vstoupí, ovšem nenápadně, do kruhu, ve kterém svou vyvolenou nalézti může, a najde zajisté příležitost, aby se jí přiblížil.

Taneční zábavy, koncerty, dychánky a výlety svou volnou formou společenskou poskytují tomu příležitost nejlepší, a co víc — nejméně nápadnou.

---

*) K tomu poslouží výborně spisky o společenském chování, vydané nakladatelstvím R. Storcha v Karlíně, a to: »Storchův nejnovější galanthome«, »Dívka a její poměr k muži«, »Jinoch a jeho poměr k dívce«, »Umění s mužem šťastně žíti« a »Umění žíti blaženě se ženou«. Bližší viz v insertech na obálce tohoto spisu.

Nechť však se varuje toho, aby hned od počátku dal na jevo, že mu dívka není lhostejnou. Nesmí kompromitovati dámu, o níž dosud neví, bude-li přijímati jeho ucházení se o ni blahovolně, nesmí však také předčasně bráti na sebe závazky, které později byly by mu břemenem. Vždyť se může státi docela lehce, že během průpravné známosti odkryje na své vyvolené najednou vadu, která veškeré jeho plány zhroutí na hromadu.

Nesmí zapomínati dále, že může jeho nápadné dvoření se vyvolati najednou vážnou a nebezpečnou konkurenci. Proto rozumný a chytrý muž nejlépe učiní, když své záměry podrží úplně pro sebe a hledí se nejprve přiblížiti ku své vyvolené pouze jako zcela cizí muž, který hledá styk pouze pro zábavu. Však, dorozumějí-li se oba, oči jejich vždy mohou zastávati důležitou funkci telegrafie bez drátu.

Prvním úkolem mladého muže musí býti učiniti se příjemným dámě.

To se může státi pouze zábavou, a nesmí zapomenouti, že na prvém dojmu velice záleží.

Nesmí vybočiti předmětem zábavy z okruhu dámy. Věci, jimž nerozumí, ji nebaví. Učené rozprávky, propletené spoustou cizích slov a sentencí, nehodí se pro ucho mladé dívky, která, kdyby byla sebe hlouběji založena, přece jen pře-

kypuje mládím a dá raději přednost veselému rozhovoru před sebe učenějším a zajímavým pojednáním.

Hovor ten musí být ovšem zábavným v pravém slova smyslu. Musí být kořeněn humorem a vtipem, ovšem jemným, neunavujícím ucho dámy.

Buďme však opatrni, abychom vtipy své nečinili na útraty jiných osob ve společnosti, neboť nevíme nikdy, v jakém vztahu se k nim dívka nalézá.

Podaří-li se muži učiniti dobrý dojem na dívku, pak je vyhráno.

Dívka nemá dosud vážných úmyslů o své budoucnosti, a dá proto přednost muži, se kterým se dobře baví, netušíc, že on má s ní vážné úmysly.

Podaří-li se nám seděti při hostině neb zábavě vedle vyvolené, pak je učiněn další krok k cíli. Muž je tady jaksi rytířem své dámy, musí jí prokazovati jisté služby, a tu ihned vzniká jakási maličká důvěrnost mezi oběma.

Je ovšem také nutno učiniti dobrý dojem na rodiče dívky a její příbuzné, neboť od nich závisí velice mnoho v obou směrech.

Jako může rodina dívce vymluviti známost s tím nejlepším mužem, tak také může opačně muže, který se jí nelíbí, vypuditi z jejího srdce.

A hlavní činitel v takové rodině je opět zase žena — zde matka.

Matka je důvěrnicí své dcery, ona první zví tajemství jejího srdéčka, ona také schvaluje své dceři známost nebo jí ji rozmlouvá, když otec o tom ještě ani zdání nemá.

Proto nutno je zalichotiti se matce. Musíme býti připraveni na to, že matka nás bude zkoumati přísným zrakem, že podrobí naši toiletu i naše chování přísné kritice, a že se důkladně informuje o našich poměrech, jakmile jen trochu by poznala, že se o její dceru zajímáme. A když konečně je přesvědčena, že její dcera by mladému muži přála, pak může býti připraven na to, že ho nenápadně — aspoň si to myslí — zapřede do hovoru, mezi nímž bude hleděti vyčísti z jeho duše všecky jeho úmysly, a klásti mu otázky důležitého rázu.

Leč do toho je ještě daleko.

Mladý muž tedy pozvolna, aniž by vzbuzoval pozornost u své vyvolené i u celé společnosti, hledí se přiblížiti k ní. Je-li jen trochu dobrým společníkem, zajisté se mu podaří státi se vítaným tanečníkem a průvodcem, a jakmile se stane sympatičtějším jí, než ostatní mladí muži — ovšem dosud bez citu užšího — pak počne obléhati pevnost.

Dříve však ovšem přesvědčiti se musí z hovoru, zdali je sám sympatickým, aby nebyla pak další námaha marná. Kdo jen trochu dovede čísti v očích ženy, ten zajisté nemusí býti dlouho na rozpacích. Nikoliv mluvená slova, ale pohledy a často nepatrný stisk ruky poví daleko více, než rozhovor hodiny trvající.

Bylo by docela zbytečno po způsobu starých milenců, naučenou řečí dotazovat se, zda — smíme doufat. Toho moderní milenec nečiní.

On musí neustále pozorovat předmět své lásky. Nesmí býti úzkostlivým ve výkladě různých slov a různého chování své vyvolené.

Nesmí zapomínati, že, kdyby se stavěl sebe lhostejnějším, přece pravá žena vycítí, má-li ji muž rád nebo nikoliv. Nervová soustava ženy je nesmírně citlivá. Balzac praví, že žena dobře ví, aniž se ohlédne, zdali ji kdo pozoruje, a má pravdu.

Ženě stačí zachytiti v nestřeženém okamžiku jediný pohled muže a okamžitě ví, na čem je. A od okamžiku toho dovede muž rozpoznati, zdali může doufati čili nic. I ta žena, která si hraje s mužem jako kočka s myší, neudělá to, není-li mu aspoň trochu nakloněna. Žena užívá své přirozené nadvlády, muž musí užiti klidu, rozvahy a — lsti.

Skutečně lsti je velmi často potřebí, neboť žena ji také užívá.

Oblíbeným prostředkem ženy je rozplameniti mužovu lásku předstíraným chladem.

Nezkušený muž bývá v takové situaci ohromně nešťastným. Je přesvědčen, že skutečně ho nikdy nemilovala, zuří proti neznámému soku, vidí před sebou černou propast zoufalství — a zatím to není nic jiného, než ženský trik.

Opravdu, takový poblázněný muž potom, jsa přesvědčen, že je všemu konec, přímo radostí jásá, když krátce na to jeho zbožňovaná mu ukáže zase přívětivou tvář. Takového muže pak žena dovede voditi na provázku jako medvěda, a on se stává jejím otrokem.

A to nemá býti.

Žena jen tehdy přilne opravdově k muži, když cítí jeho nadvládu. Ale takový slabý muž, který nepostřehne její rozmary a řídí se okamžitou její náladou, nemůže jí imponovati.

Žena, která je přesvědčena, že ji muž miluje, cítí v sobě neodolatelnou touhu s ním si zahrávati.

Nejjednodušší prostředek k vyplnění tohoto rozmaru je, učiniti jej žárlivým.

A žárlivost je vlastnost, která vyžaduje zvláštní kapitoly.

KAPITOLA 13.

Žárlivost.

Pojem žárlivosti vyplývá z pojmu lásky.

Láska je touha, zmocniti se osoby, a míti ji výhradně pro sebe.

Tato definice je sice trochu neúplná, ale běžný pojem lásky přece jenom vystihuje.

Jsme žárlivi na psa, který je naším vlastnictvím, a který se lísá více k cizímu, než k nám.

Jak nemáme býti žárlivi na ženu, která není naším majetkem, která má při všech závazcích svobodnou vůli a může každé chvíle se lichotiti k někomu jinému!

A přece se stanoviska soudného rozumu je žárlivost pocit úplně nesmyslný.

Uvažujme pouze toto:

Máme-li k žárlivosti příčinu, pak je láska nesmyslem. Nemáme-li příčinu, pak je nesmyslem žárlivost.

Jsme-li o lásce své milenky neb ženy přesvědčeni, pak je naše žárlivost pro ni urážkou. Nejsme-li přesvědčeni, pak nemáme k žárlivosti práva.

Je-li žena tak křehkou, že každý povrchní styk s jiným mužem ji uvádí v pokušení, pak není hodna naší lásky. Není-li, pak je žárlivost zbytečnou přítěží.

Žárlivost je vlastnost, která milující blaží, dokud se jí užívá v malých dávkách. Je jako jed, který v nepatrných dosích podporuje organismus, ve větších jej hubí.

Ano, žárlivost, dokud se nestává vášní, je pikantním kořením k omáčce lásky. Žárlivost, která nevypuká v bouřlivé scény, je příjemnou změnou ve fadesse lásky, ona podporuje její vývoj a je konečně úkazem zdravým.

Že však žárlivost dovede býti zžírající, hubící, dočítáme se přes tu chvíli v denních listech, a zajímavo je, že právě vrstvy lidové, které se nejméně psychologií a zjevy duševními zabývají, podléhají žárlivosti nejvíce, bezpochyby proto, že, nejsouce zvyklí pátrati po vzniku processů duševních, nejsou si vědomi jich síly, a dají se lehce jimi uchvátiti.

Tak prostému mladému muži z lidu stačí, aby viděl, že jeho milenka tančí s jiným mladíkem, a již se vrhá na ni s nožem v ruce, neb sám si bere život.

Muži takovému schází schopnost klidného přemýšlení, neboť jinak by si při rozvaze trochu klidnější musil představiti, že jeho žárlivost ho

zaslepuje, a že milenka jeho nemusí mu být už nevěrná k vůli nepatrnému takovému případu. Ovšem, žárlivost se neobmezuje na široké vrstvy lidové, a může řáditi právě tak v kruzích středních a vyšších.

Stav žárlivého muže je hrozný.

Z nepatrné příčiny vzrůstá myšlenka, která hrozí žárlivce udusiti.

Stačí, aby dívka na promenádě cizímu muži poděkovala vlídně za pozdrav, aby se na něho nepatrně usmála, neb o něm pouze hovořila, a už vzniká v duši žárlivého podezření, které rychle nabývá příšerných rozměrů a v nepřítomnosti milenky zabíhá do nemožných fantasií.

Žárlivý muž svíjí se doma v krutých pochybách na loži, maluje si v duchu nevěru své zbožňované v barvách nejčernějších, nebo pobíhá, hnán jsa šílenými myšlenkami, po ulicích, nejvíce ovšem pod okny »nevěrnice«, třímaje často v ruce revolver — většinou nenabitý — a je přesvědčen, že ho jeho milenka tou dobou klame, zatím co ona, snad ani netušíc jeho rozčilení, klidně spí.

Na štěstí je žárlivost pocit prudký, ale krátkého trvání. Pakli že žárlivost však zachvacuje celou duši, a má vliv na nervovou soustavu, může dosáhnouti takového stupně, že se promění v šílenství.

Tento úkaz šílené žárlivosti ukazuje se hlavně u žen, kterým se stane vědomí, že je muž klame, utkvělou představou, které se už nikdy nemohou zbýti. Žena taková pronásleduje svého muže a ženy, na něž má podezření, způsobem takovým, že se stává nebezpečnou svému okolí; když pak je odvezena do ústavu choromyslných, upadá v běsnění.

Citujeme tyto případy proto, abychom naznačili, jakým nebezpečným duševním zjevem je žárlivost, a do jakých výstředností může jíti.

Ve stadiu počínajícím však stačí několik slov od milenky, aby na »těžké« podezření bylo pozapomenuto, a je vše zas dobře.

Jak jsme výše pravili, užívá žena tohoto prostředku velmi často k tomu, aby lásku mužovu rozplamenila, neb aby se o jeho lásce přesvědčila. Takové ženě to dělá radost, když vidí muže zoufalého, ona se směje výbuchům jeho žárlivosti, vědouc dobře, že stačí jediné slovo, aby bylo vše zase v pořádku.

Proto rozumný muž nesmí se nechat unésti podobnými rozmary ženy a musí klidně přihlížeti k této hře, aniž by ztratil klid.

Klidný muž ženě imponuje.

Nikdo si nedovede ani představit, jak je směšným muž ve své vášni, ať je to vášeň lásky nebo žárlivosti. Ženě pak to skytá božské divadlo, když

ho může podrážditi, čímž nabývá vědomí, že ji miluje. Takovými opětovanými pokusy pak žena muže k sobě upoutává, neboť on, maje obavu, aby ji neztratil, vyhovuje jí ve všem možném a stává se slabochem.

Rozmaru ženy musí se čeliti buď úplným klidem neb protijedem — vzbuzením žárlivosti u ženy.

Úplný klid značí u muže lhostejnost, a to žena nesnese. Neobrátí se ovšem hned, neboť chce pocit žárlivosti vyvolat za každou cenu. Ji to blaží, když se muž rozčiluje. Ale vydrží-li muž tyto opětovné útoky, pak má vyhráno. Muž, který tento manévr své zbožňované snáší s ironickým úsměvem na rtech, může býti bezpečen, že žena to dlouho nevydrží a vrhne se mu kolem krku s výkřikem:

»Karle, ty mě už nemiluješ!«

»Proč, moje drahá?«

»Protože ti je už všecko jedno!«

Ani potom nesmí muž doznati, že to bylo všecko komedie, že žárlivost skutečně v srdci cítil, a že se musil pouze přemáhati, aby ji vytrestal. Tím by docílil účinku opačného: scéna by se opakovala po nějaké době a to tak rafinovaně, až by muž byl z klidu přece vybouřen.

»Ne, mám tě rád,« odpoví muž, »ale bylo by mne nedůstojno, abych se rozčiloval pro tvé cho-

vání, které je milující ženy nedůstojno. Chceš-li si pohrávati se mnou, k tomu se nepropůjčím. Líbí-li se ti však někdo jiný, máš cestu volnou.«

Nový výbuch slz, ujišťování nezlomné a věrné lásky.

A scéna podobná se sotva bude opakovati, neboť žena se bude chrániti zahrávati si s pevným, celým mužem. Před takovým má úctu a respekt.

Někdy nestačí klid a ironie. Je třeba odraziti útok stejnou zbraní.

Pozorujeme-li, že dívka, kterou milujeme, buď aby nás dráždila neb stálost naší lásky zkoušela, koketuje a flirtuje s jiným mužem — předpokládajíce ovšem, že dívka ta je vznětlivá a temperamentní, vyhledejme si klidně ženu jinou a koketujme s ní také. Ovšem musí to býti žena hezká, rovnající se předmětu naší lásky zevnějškem.

Při tom však se nesmíme chovat nevšímavě k naší lásce, nýbrž pouze rozdělovat pozornost mezi obě. Jako praví stratégové musíme míti stále bojiště na očích.

Ovšem koketování s druhou ženou musí býti co nejopatrnější, abychom se zde do něčeho nezapletli. To by pak zhoršilo situaci.

Flirt takový omezí se na zdvořilostní fráse, které dáma přijme ráda, neboť každá žena je velmi ráda, koří-li se jí milenec ženy jiné.

Nesmíme očekávat, že naše vyvolená ustoupí hned po prvém útoku. U ní bude hrát hlavní roli vzdor. Na oko se bude stavět chladnou, ale zatím to v ní bude vřít.

Musíme vyčkat veškeré fáse tohoto rozvoje jejího vzteku a teprve v poslední chvíli, když je kotel přeplněn, abychom tak řekli, pustí se rozhodná puma: nějaká hodně nápadná poklona oné druhé dámě, a to v přítomnosti naší vyvolené.

Pak nastane krise. Hněv, vzdalování se. Lítost, pláč. My děláme nevinné, jakobychom vůbec nevěděli, oč se jedná, a když je srdéčko nejměkčí, nastane smíření. A teprve potom, když je vše zase v nejlepším pořádku, možno se zmínit o jejím koketování, ale nikoliv starostlivě, nýbrž dosti nedbale, jako bychom tomu nepřikládali váhy. Svou slabost nesmíme nikdy před ženou odkrýti.

Řídký případ, ale přece možný, nastane, když z rozmarného škádlení obou stran stane se vážná pravda, a známost se opravdu rozváže. Toho však nechť nelituje ani jedna ani druhá strana.

Je to známkou, že vzájemná náklonnost nevešla do srdce, že byla povrchní a není jí proto

škoda. V takovém případě musíme býti jisti, že nová, náhradní známost obou stran nepovede k cíli.

Takové známosti, uzavřené za jistým okamžitým účelem, nemají dlouhého trvání, a mají-li, nejsou šťastny.

Časté opakování scén žárlivosti otupuje lásku, vede k roztržce a nedosahuje účinku.

Je-li děvče opravdu záletné, pak je opatrné ve stycích s jinými muži a provádí s nimi milostný flirt za zády svého nápadníka.

S děvčetem takovým nejlépe přetrhnouti veškeré styky. Jejímu ujišťování, že se jedná o nevinnou zábavu, kterou milenec a muž ženě dovoliti musí, nesmí se dáti místa. Neboť nevinná zábava u takového děvčete bývá podkladem k něčemu docela jinému a jediný okamžik dostačí, aby se stala fysicky nevěrnou. A neučiní-li to před manželstvím, učiní to po sňatku.

KAPITOLA 14.

Průběh známosti.

Kdyby milenci si sebe více dávali na jevo známky, že se mají rádi, přece musí dojíti konečně k okamžiku, kdy si to poví otevřeně ve formě slibu a závazku.

Jmenovitě ženy jsou v tomto ohledu velice obratné. Kdyby měla třeba rok dívka známost s mužem a platila před světem za jeho milenku, přece byvši dopadena při koketování s cizím mužem, dá klidně za odmluvu: »Což pak jsem ti kdy řekla, že tě mám ráda? Slíbila jsem ti věrnost?«

Ona se také i na daný formální slib nemusí vázat, ale po vyřknutí určitého slova přece jenom stává mezi oběma jakási úmluva, která morálně váže.

Okolnosti rodinné a příbuzenské pak ovšem rozhodují, zdali a kdy sdělí dcera, neb její milenec skutečnost rodičům.

Má-li mladý muž vážné úmysly, pak se sdělením tím neotálí, ovšem teprve tehdy, když je ubezpečen city své vyvolené. Účinkovati dříve na rodiče a jejich pravomocí vymáhati milostnou náklonnost u dcery, dnes je skoro nemožné a vyskytuje se v ojedinělých případech.

Pouze tam, kde se jedná o sňatek konvenienční, za jistým prospěchem uzavřený, je tento pochod možný, a pak ovšem nebéře se v otázku láska, čímž se tento případ vymyká z rámce této rozpravy.

Šťastná známost je to nejhezčí, co může na světě být.

Máme něco v duši, co nám ji celou vyplňuje. Myslíme jenom na svou vyvolenou, vše, co koname, konáme pro ni, každý okamžik na ni vzpomínáme, nemůžeme se ani dočkat dopisu od ní, a když dopis konečně přijde, jak jsme šťastni! Čteme ho několikrát, líbáme řádky, jež psala, na srdci jej nosíme pospolu s ostatními dárky, jež nám dala její milostná ručka.

Když nás poměry nutí, abychom byli vzdáleni, zdá se nám to býti nesnesitelným. Ale jaké to blahé chvíle potom, když se po čase odloučení zase shledáme. Nemůžeme se nasytiti jeden druhého, hledíme si stále v oči, opakujeme stati ze vzájemných dopisů a vyměňujeme nové přísahy.

Je to krásná doba, kdy mládí, láska a důvěra v budoucnost zlatí dráhu života, a škoda, že i ta, jako všecko na světě, musí mít svůj konec.

Vše, co žije, neb se žitím souvisí, má tytéž fáse jako život sám. Vyniká, vyrůstá, dospěje k vrcholu a zaniká — zvolna neb rychleji, jak to okolnosti kážou.

Proto také láska nemůže trvati věčně a musí zaniknouti.

Děje se to různým způsobem:

Přerušením lásky.

Jejím zaniknutím pro nedostatečné vyhlídky.

Sňatkem.

Na světě není nic nemožného, tak také láska, na kterou oba milenci jako na skále stavěti chtěli, může zaniknouti. Dnes uléhají šťastni, ukolébáni fantastickými sny o klidné budoucnosti, netušíce, že zítra se shrne pohroma na jejich mladou lásku.

A bývají to obyčejně závistiví cizí lidé, kteří jsou toho příčinou.

Naše společnost — a společnost lidská vůbec — není dosud tak vyspělou, aby dovedla vymýtiti ze svého středu pomluvy a klepy.

Jsou lidé intelligentní, povznešení duševní svou kulturou vysoko nad úroveň nízkých takových intrik, a přece podléhají klepům a pomluvám.

Býlí toto roste utěšeně nejen na malém městě, kde jeden druhému vidí do oken, ale také v městě velkém, kde nastává jisté roztřídění podle vrstev společenských, a každá ta vrstva je klepařským maloměstem sama o sobě.

Jsou to často závistivé matinky jiných dcerušek, které s nevolí přijímají zprávu, že jiné děvče se dostane pod čepec a jejich ještě ne. Jsou to lidé, kteří klepy a pomluvy vyrábějí a roznášejí ze řemesla, neboť mají to už v krvi. Jsou to konečně lidé, kteří bez zlého úmyslu, ale z pouhého zvyku klepati, nesou dál a dále— ovšem pod pečetí nejhlubšího tajemství — zajímavé no-

vinky a žasnou potom, když vidí výsledek svého nepěkného činu.

A tak muž, který má nějaké hříšky ve své minulosti, učiní dobře, když památku jich nechá klidně spáti. Jsou mladí lidé, kteří se rádi v hostinci, ve veselé společnosti, chlubí svými vítězstvími nad ženami, číníce se tak interessantními, ač je rozumný člověk za to odsouditi musí. Když už má muž štěstí u žen, má za povinnost býti diskretním. A jsou také nešťastníci, kteří nevinná dobrodružství zveličují, vyšperkují nepravdivými episodami, a jednou se potom na nich vymstí.

Má-li mladý muž pohnutý život za sebou, učiní nejlépe, když — má-li příčinu obávati se nepříjemných vyzrazení — v čas, v době, kdy jeho známost počala býti vážnou, svěří se matce neb otci své vyvolené. Kterému z nich, to závisí na jich povaze. Je-li matka rozumná dáma, nepředpojatá, znající svět, pak je lépe vyznati se matce, neboť ta dovede pak dceři své v důvěrnosti vysvětliti ledacos, co pouze žena ženě říci může. Je-li však matka pokrytecká neb starosvětských názorů, pak se hodí lépe k takové zpovědi otec, neboť muž bývá v těchto věcech pravidelně liberálnější než žena a když se něco stane, dovede ve své rodině už učiniti pořádek.

Rozumí se samo sebou, že má-li mladý muž vážnou známost, musí k uvarování všech ne-

milých následků se vyvarovati úplně každých milostných pletek s jinými ženami. Taková lehkomyslnost se potom hrozně mstí.

Jsou ovšem muži, kteří tvrdí, že muž z ohledů fysiologických potřebuje občasný styk se ženou a některé spisy lékařské tomu dávají za pravdu. Naše společnost ovšem není tak vyspělá, aby mladý muž, hned jak si učiní známost, mohl si děvče vzíti. Často se zamiluje a z ohledů existenčních musí se se sňatkem počkati dlouhou dobu, rok, dva roky i více.

Pakli že nevyhnutelným zákonem, že muž skutečně styku se ženou potřebuje, pak se dostává mladý muž, nalézající se v plné síle, v choulostivou situaci, kolísaje mezi požadavky zdraví a své lásky.

Pak mu nezbývá nic jiného, než aby z důvodů zdravotních navštěvoval ženy jiné, neb předčasně vešel ve styk se svou snoubenkou.

Obojí případ má však své stinné stránky. V případě prvém může si do svého mladého manželství přinésti nakažlivou nemoc pohlavní, v případě druhém sevšední mu jeho milenka před sňatkem.

Avšak proti lékařskému tvrzení, které se opírá o zákony čistě materialistické a nepočítá s duševní silou člověka, můžeme položiti tvrzení italského učence Mantegazzy, který milostný a po-

hlavní život člověka prostudoval do posledních detailů a sám jsa lékařem zajisté dovedl oceniti výsledky lékařského bádání. A učenec tento, který jinak ve svých spisech horlí pro přirozené pěstování pohlavního styku, tvrdí výslovně, že zdržení se pohlavního obcování není pro muže tak těžkým, jak se praví, naopak, že vzpružuje duševní síly a že nemá škodlivého vlivu na zdraví.

Nechť tedy mladý muž, opíraje se o tento rozumný výklad, zdržuje se po čas své vážné známosti styku s lehkými ženštinami, neboť nejen, jak praveno, mohl by do mladého manželství svého přivléci nemoci, které mohou býti zhoubny a osudny celému pokolení, ale také stykem takovým kazí si čistou illusi lásky.

Ovšem, uzavřeme sňatek, pokud toho okolnosti dovolují, brzy, což nutno doporučiti hlavně u osob vznětlivých a vášnivých, které milostný styk rozplameňuje. Sladké okamžiky zákonného a trvalého spojení nebuďtež však ničeny nerozvážným trháním nezralého ovoce.

Stejně záporně — a ještě rozhodněji, musíme odpověděti k otázce, je-li radno z ohledů hygienických neb i z ohledů lásky souhlasiti s tělesným spojením milenců před sňatkem.

Milenci takoví přijdou o nejsladší okamžiky

líbánek, jež si odbývají za okolností, jež nebývají zrovna vhodným okolím mladému párku.

K líbánkám patří nevyhnutelně rozkošný, idyllický rámec mladé,· šťastné domácnosti. V prvém opojení je to milencům jedno. Ale po každém záchvatu lásky dostavuje se vystřízlivění, a když mladí manželé se ohlédnou kolem sebe a spatří útulnou vlastní domácnost, pak teprve láska jejich nabývá patřičných základů.

Snad moderní moralista řekne, že pro opravdovou lásku není třeba formálního sňatku. Snad stačí pro několik pevných povah slib lásky a věrnosti, daný si třeba pod širým nebem, ale naše společnost veškeré své zákony vtělila v určitou formu, a vyžaduje, aby se jich šetřilo. Spojení muže se ženou má pak nejenom závazky vzájemné mezi nimi, ale také dalekosáhlé závazky vůči společnosti, rodině a potomstvu.

A zkušenost také učí, že muž, který žil se svou milenkou před sňatkem, často se jí nabažil do té míry, že ji opustil, poněvadž mu sevšedněla. Není to snad známka lehkomyslnosti, je to prostý fysiologický úkaz, neboť každý člověk vyhledává změnu, a žena dovede sevšedniti muži zrovna tak, jako muž ženě.

Když láska je přerušena, ať násilně ať samovolným zaniknutím, zůstávají v duši obou stran

stopy, které se tak lehce nevyhladí, a čím láska je hlubší, tím rána silněji krvácí.

Když byla známost přerušena pro odhalení nemilých příběhů z minulosti jedné neb druhé strany, nemusí býti ještě vše skončeno, byť i formální roztržka nastala.

Zde je rozhodujícím faktem, že žena odpustí více muži než muž ženě.

Jestliže muž odhalil vinu své milenky, smiřuje se těžko s vědomím, že není prvním v jejím srdci. Takový muž často truchlí po dlouhá léta a raději s ranou v srdci trpí, než by odpustil a zapomněl.

A přec by měl muž hleděti na ženu tímtéž měřítkem jako na sebe. U muže se veselý život za svobodna přímo předpokládá, u ženy se vyžaduje naprostá neporušenost. A přece co žen kleslo v mladistvém věku pouze vinou své nezkušenosti, nedostatečné výchovy, podlehlo okolnostem a svodu záletného muže, snad téhož, který potom, dospěv k věku, ve kterém se chce ženiti, od své nevěsty vyžaduje bezpodmínečně nevinnost.

Hlavní věcí budiž, aby žena se nepoddávala z pouhé rozkoše neb lehkomyslnosti, neb dokonce pro prospěch hmotný. V takových případech musíme býti neúprosni, neboť taková žena

se vrátí v manželství ku svým lehkým zásadám a učiní nás nešťastnými.

Pakli však upadlo děvče v neštěstí bez své viny, pakli tato minulost je vyhlazena a v duši její nezůstaly stíny, pakli jsme přesvědčeni, že nás má opravdu a plnou duší rádo, pak bylo by hříchem, abychom ji činili nešťastnou a sebe také.

Jak jsme pravili, žena odpustí muži minulost jeho snáze než on jí. Jí stačí — a to vyžaduje — aby jí zachoval věrnost, a aby nepříjemné reminiscense z minulosti se nevracely, rušíce idyllické štěstí.

Proto je povinností muže, aby, vchází-li ve vážné a trvalé spojení se ženou, postaral se o to, aby minulost byla řádně súčtována a ženy, které snad měly naň nárok, v budoucnosti ho považovaly za cizince.

Nastalo-li skutečné přerušení známosti a jedna strana by toužila po navázání starých svazků, pak není radno navazovati takové věci osobně, nýbrž prostřednictvím jiných, spolehlivých osob, které mají o nás interess, a které zakročí buď u druhé strany neb u rodičů šetrně, nenápadně a diskretně.

Když pak není čáky na smírné vyrovnání věci, aneb když pokusy v tom směru podniknuté, minuly se s cílem, pak nezbývá nic jiného, než hle-

dět zapomenout. Nejlépe ovšem je, když dle možnosti se muž odstěhuje jinam. Jiné, nové dojmy rozptýlí jeho mysl, a snad se podaří jinému děvčeti nahraditi utrpenou ztrátu.

Jestliže však není možno se vzdáliti s jeviště této milostné katastrofy, pak je radno vůbec se vystříhati styku se společností, ve které bychom se mohli s děvčetem oním setkati.

Po rozvázání známosti je vůbec taktní, když obě strany se aspoň po nějaký čas společnosti vzdalují. Je však velmi nevhodným, když vypravují jeden o druhém, hledíce vinu svaliti na stranu druhou.

Je čestné od muže, když vinu, jež byla na straně dívky, sejme s ní na bedra svá, a omluví před veřejností nastalou roztržku nastalou chladností a vzájemnou nechutí.

Přizná-li, že ho milenka oklamala, vydá se tím zároveň úsměšku veřejnosti, neboť ta je vždy na straně klamajícího, třeba klamanému dala na oko za pravdu.

A známost končí také s ň a t k e m.

Je to sice trochu absurdní, pravíme-li, že se láska sňatkem končí.

Ale končí se jím přece jen idyllická doba lásky. Sňatek znamená tělesné spojení muže a ženy. Pro obě strany, hlavně pro ženu, nastává doba převratu celého života. Jarní vánek lásky pro-

mění se v bouři, která organismus posiluje, zúrodňuje, někdy také ničí.

Idylla se promění v činohru, drama, tragédii. Tam, kde se ozývala milostná, sentimentální píseň lásky, zazní vážná prosa života.

Z milenců stávají se manželé, a pro ně přestává »škola milenců« a nastává vážná »škola života«.

KAPITOLA 15.

Mraky na obloze lásky.

Ne každý průběh známosti je klidný, ne vždy je nebe, klenoucí se nad hlavami milenců, modré, nezkalené.

Často, velmi často zachmuří se obloha, ochladí vzduch, chladný déšť se snese na hlavy milenců — ale i to konečně je zdravým úkazem, neboť slunce nemůže svítiti stále a kdyby nebylo v lásce malých sporů, mohla by na konec sevšedněti.

Nastávají-li takové hádky v průběhu lásky, závisí to ovšem od povahy obou milenců, jak dlouho trvají a jak se vyrovnávají.

Jsou-li oba letory cholerické, vznětlivé, prudké, pak se ovšem střetnou pro každou maličkost, srážka je tuhá, ale dlouho netrvá.

Sanguinikové jsou povahou veselí, bezstarostní, a k hádce tam dochází více žertem. Flegmatik je klidný filosof, kterého nic nerozčilí a který považuje hádku za věc vůbec zbytečnou, protože ho přivádí z jeho obvyklého klidu.

Letora a povaha milenců budiž proto vzájemně vzata v úvahu, když se o podobné malé spory jedná, a každé slovo nebudiž bráno přísně na váhu.

Milenci nezapomínejte při tom, že spory příliš časté roztrpčují a že z nepatrné příčiny může se vyvinouti hněv vážný.

Mladé dívky, jsou-li milenkami, mívají jednu typickou vadu, a tou je — umíněnost.

Chtívají často, aby jim dal milenec ve všem za pravdu, aby jim ve všem vyhovoval, a jimi se řídil. Vycházejí při tom z té převrácené zásady, že v manželství je nejlépe, když vládne žena, a proto už od počátku chtějí muže zvykat na tuto disciplinu, jsouce přesvědčeny, že co se v době lásky naučí, v manželství pak nezapomene. Tyto zásady jim vštěpuje obyčejně starostlivá maminka,

která štěstí své dcery vidí v tom, když bude paní v domě — zásady ovšem nesprávné, neboť v manželství nemá být žádná strana pánem a žádná otrokem.

Když milenec z lásky a pro zachování dobré nálady milence vyhovuje, často jen proto, aby v ní vzbudil dobré mínění o své jemnosti a něžnosti, nemívá to dobré následky. Děvče zchoulostiví, a tuto poslušnost se strany muže, si pak vyžaduje vždycky, ano, z pouhé umíněnosti je s to vyžadovat ji i tam, kde se stává chybou. Svoje vlastní omyly nedozná, raději setrvá na chybě, než aby přiznala, že chybila.

Když pak přejde u muže první záchvat lásky, tu buď je již zotročen, a pak místo vzájemné lásky nastupuje poměr nevolnictví mezi oběma stranami, anebo muž, poznav své nedůstojné postavení, se vzepře, čemuž není ona zvyklá, a dochází k rozepřím, které jsou již rázu vážnějšího, neboť narazí tu na sebe dvě nepoddajné povahy. Jsou-li dosud milenci, nastane často roztržka úplná, jsou-li už spojeni svazkem manželským, není takové manželství utěšeným.

Jestliže tedy malé spory v lásce jdou poměru k duhu, nesmí se přece zapomínati, že všeho mnoho škodí, a hra s ohněm se nevyplácí.

Obloha mladé lásky však vykazuje trvalou

nepohodu, když se po prvých vzplanutích citů ukáže, že se milenci k sobě nehodí.

Případy takové jsou různé povahy.

Mladý muž vyhledává známost pouze pro prospěch, k vůli věnu. Seznámí se s dívkou, jejíž rodiče mu skutečně slíbí věno, jež jeho požadavku vyhovuje. Na to se do své nevěsty skutečně zamiluje. Tu však se doví, že věno není takové, jako bylo slíbeno, nebo rodiče jeho nevěsty utrpí značné ztráty. Octne se najednou v trapné situaci. Má svou snoubenku do opravdy rád, ale věno bylo činitelem, se kterým zcela nutně počítal.

Opravdová láska jeho a čest vyžaduje, aby si děvče vzal, tak jak je. Jeho lásku to nezmění, ale strpčí. Ví, že sám bude těžce se protloukati životem, a že i své ženě nebude moci poskytnouti manželství tak bezstarostné, jak zamýšlel. Co má činiti v takové situaci!

Zde je jediným útočištěm důvěra, láska a naděje. Musí býti přesvědčen, že vzájemná pevná láska jim poskytne tolik síly, aby veškeré protivenství statně snášeli, musí důvěřovat, že Osud jim poskytne po dnech chmurných zlatou záři slunce a doufat, že v klidu a spokojenosti manželského života nalezne pravé blaho. Je tisíce případů, že věno ženy nepřineslo manželství požehnání, a když z té neb oné příčiny se rozply-

nulo, stalo se manželství oběma stranám břemenem.

Bylo by proto špatným činem, kdyby milenec pro sklamané naděje finanční svou snoubenku opustil, a čin takový by se na něm v budoucnosti těžce vymstil.

Často se stává, že milenec si není pravé podstaty lásky dobře vědom, a domnívá se, že děvče opravdově miluje, kdežto zatím to není nic jiného, než vzplanutí smyslů.

Úkaz ten se objevuje u mladých, vášnivých, smyslných mužů, kterým stačí pohled na urostlé dívčí tělo, na plné formy, na černé oko, aby se vášnivě zamilovali. Snad se jim podařilo u několika žen, že dosáhli u nich lásky, a nyní přijdou najednou na ženu, která jim odolá.

Vědomí odporu rozplameňuje jich smysly, představa zbožňované ženy je pronásleduje ve dne, v noci, utkvělá představa stává se skoro šíleností. Muž takový si vezme za cíl života, jak s přeháněním praví, aby se stala ona žena jeho.

Poněvadž pak žena přirozeným instinktem vystihne rychle povahu mužovu a jeho záměry, je jí lehkou věcí, udržeti ho v šachu a dovésti ho tam, kam původně nechtěl.

Je-li žena slabou, pak takovému vznětlivému a vášnivému muži snadno podlehne, a to je neštěstím pro oba.

Stane-li se jeho milenkou před sňatkem, pak tak rychle, jak oheň vzplanul, zase uhasíná, a muž se počne ohlížeti po jiné lásce. Je-li děvče lehkomyslné, učiní totéž, pakliže však má vážnější názory životní, pak je dvojnásobně nešťastnou, když pozná, že ji milenec opustil a že láska ji zklamala.

A takových mužů je více, než se domníváme, ano celá řada mladých mužů to považuje za sport sváděti děvčata, často sotva škole odrostlá. Touha po hrubém požitku smyslném ovládla, bohužel, celou naši mladou generaci, a úkaz ten je tím povážlivější, čím více v tomto směru obě pohlaví liší.

U mladíka totiž divoký život v mládí může, ale nemusí zůstaviti následky pro celý život. Je pravda, že mnoho jich morálně spustne, avšak přece jenom velmi mnoho jich má výchovou a následkem vlastní intelligence zdravé jádro, a ti, když bouřný příboj mládí se uklidní, vrátí se ku zdravým zásadám, jsou schopni čisté, opravdové lásky, zamilují se, a jsou celými muži a dobrými manžely. Můžeme dokonce říci, že takový muž, který prošel křížovým ohněm života, dovede si své ženy potom lépe vážiti, než ten, který teprve v manželství život poznává.

Ale u ženy je tomu naopak. Děvče, které za svobodna užívalo svět, které v bouřlivém víru

rozkoší ztratilo zdravé názory v zásady, kterému je požitek vším, děvče takové morálně klesá stále víc a více, a podaří-li se mu skutečně se vdáti, je zrovna takovou, jako byla za svobodna.

Proto jako vůbec v celém žití, tak v lásce hlavně musí platiti pravidlo zlaté a nezvratné: Kroťme, potlačujme své vášně! Neobětujme za jediný sladký okamžik klid a mír svého života, a také života jiného!

Často jediný okamžik vášně, ve kterém se mladý muž nebo děvče zapomenuli, přináší jim žal a strádání pro celý život.

Leží to v povaze muže, že vášeň po schladnutí zanechává po sobě odpor. Je to reakce nutná k uklidnění citů.

Nemá-li muž ženu opravdu rád, pak se mu stává odpornou, a často po jediném intimním styku je po lásce.

Kdyby však byli manželé, pak jsou si oba vědomi toho, že je váže něco více, než okamžité vzplanutí citů, a třeba to láska nebyla, přec vědomí manželského spojení je dosti mocné, aby tvořilo tmel pro jich spolužití.

Není proto nic nebezpečnějšího, než užívat manželských radostí před sňatkem. Přináší to pravidelně s sebou ochladnutí lásky, často také zárodek rozchodu, nehledě k tomu, že nejkrás-

nější doba manželství — líbánky — sama sebou odpadá. A také manželský styk před sňatkem není tak sladký a nerušený, neboť je stále provázen strachem před možnými následky.

KAPITOLA 16.

Láska s následky.

Člověk je křehký tvor a sebe lepší mudrování o zdržování se rozkoší, o potlačování vášní rázem se zapomene, když se rozproudí krev a smysly se opojí.

Také jsme přesvědčeni, že muž, který četl tuto knihu, dá zajisté za pravdu slovům, proneseným v kapitole čtrnácté, že je uzná za zcela správná, a že také si umíní, že se dle této rady chovati bude.

Ale tentýž muž, dostane-li se do situace choulostivé, zapomene na celou tuto knihu, na kapitolu čtrnáctou a její dobré rady, a utone v záplavě rozvášnění.

V takových chvílích, kdy se pohlavní život člověka hlásí ku svému právu, zmlkne rozvaha

i rozum, a muž provede čin, který ho sice na chvíli učiní neskonale šťastným, ale později se mu stává pramenem výčitek, původcem bolestných i mrzutých okamžiků.

Děvče neb žena v takových okamžicích hraje úlohu passivní. Třeba v ní byla žádostivost spojení sebe větší, přece se v ní ozývá odpor, vzbuzený strachem před možnými následky. Žena od počátku je si vědoma toho, že hraje ve spojení lásky úlohu nejenom trpnou, ale také trpící, že ona je vysazena možnosti míti dítky, což v manželství je sice úlohou sladkobolestnou, ale mimo manželství úlohou pouze bolestnou.

A přece žena podléhá pravidelně. Není to snad vyšší stupeň vášně, než u muže. Nikoliv. Obyčejně žena nevzplane tak jako muž. Ale příroda se hlásí ku svému právu. Učinila ženu slabou, v zájmu zachování potomstva vložila jí do povahy poddajnost — a žena se vzdává.

Passionovaní svůdci žen mohou dosvědčiti, že ku svedení ženy není třeba mnoho umění. Je třeba pouze — vytrvalosti. Opětovným a neustálým nástrahám odolá málo která žena.

Muž po pohlavním spojení vystřízliví, a nemá-li děvče do opravdy rád, po nějaké době se ho nabaží a odchází. U ženy je to naopak.

Často žena se vzdá muži pouze, protože pod-

lehne jeho lichocení a jeho nátlaku. Ale po prvním spojení se dostavuje láska.

U ní není pohlavní spojení pouze fysiologickým aktem. U ní se teprve vzbuzuje láska, která často zachvacuje celou její bytost, vědomí, že se stala jeho ženou, vědomí, že mu věnovala vše, co žena muži věnovati může.

A tak zaměňuje příroda role. Muž, který dříve hořel vášní, a domníval se, že ženu miluje, zatím co bažil pouze po jejím těle, nyní hledí se vymknouti ze závazku, žena pak, která třeba před onou osudnou chvílí byla by klidně viděla onoho muže odcházeti, nyní chvěje se obavou, že se tak stane.

Když nastanou podobné chvíle, je ovšem veliký rozdíl, zdali miloval muž dívku opravdově čili nikoliv.

Miloval-li ji opravdově, pak ji neopustí. Pak-li nikoliv, v devadesáti případech ze sta, možno předpokládati, že tak učiní, a v devadesáti devíti, že tak učiniti — chce.

Pak nastávají pro oba dny trapného očekávání, které vyváží nekonečností svou onen sladký, ale prchavý okamžik. Muž obává se následků materialních, neboť, stane-li se nemanželským otcem, v nejlepším případě je zavázán starati se o matku a dítě, v případech jiných je naň útočeno, aby sňatkem navrátil své milence čest.

Žena se nalézá v situaci ještě horší, neboť není-li si jista úplné lásky svého milence, pak temně tuší, že se bude on hledět vymknouti z nepříjemné situace za každou cenu — a i v tom případě, že si ji vezme, předčasný porod dává společnosti příčinu k nepříjemným klevetám.

A nevezme-li si ji, ukáže-li chladnokrevně na občanský zákonník, který zavazuje nemanželského otce k peněžitým náhradám teprve, až se dítě narodí, a odkazuje mladou matku prostě na cestu soudní, ve které je vydána v šanc nemilým a choulostivým výslechům, pak vidí před sebou několikaměsíční trapnou dobu těhotenství, musí pomníti na svoje ubohé děcko, které nebude míti otce, na svou vlastní budoucnost, na zmařené vyhlídky sňatku, na svůj celý život, jaký div, že mnohé děvče v takové situaci přikročí buď k sebevraždě nebo — k zločinu.

Kdyby muž dovedl pochopiti tuto ohromnou trýzeň svedené ženy, kdyby dovedl postihnouti aspoň část toho, co taková žena vytrpěti musí, pak by přece se přemohl a zkrotil svoji vášeň.

A což setká-li se děvče s mužem, který ve své bezcitnosti a brutálnosti sahá k prostředkům nejhorším, který klidně se nechá žalovati a při líčení vhodí své bývalé milence, kterou tehdy v záchvatu lásky líbal, v tvář výčitku, že dítě není jeho!

Zákonník bohužel neposkytuje ochrany proti takovýmto surovcům, a proto tím více musí se míti děvče na pozoru, aby za slabou chvilku nepykalo třeba po celý život.

Ale děvče nebývá pokaždé obětí.

Někdy bývá obětí také muž, a to častěji, než se on sám domysliti může.

Při nynější početní převaze žen nad muži, při nechuti mužů k ženitbě, při stále rostoucí konkurenci ženských uchazeček o místo jakékoliv, zbývá ohromné množství žen, jež při nejlepší vůli se samy uživiti nemohou. Část jich vrhá se v náruč prostituce, většina však vidí jedinou naději svou v sňatku, třeba s mužem nemilovaným, třeba starým, třeba odporným, jen když jim zabezpečí existenci.

Které ženě podaří se uloviti muže svými půvaby, svou roztomilostí, svou intelligencí, svým chicem, té je úloha skončena. Jak bude v manželství dále, nepatří do této úvahy.

Ale muži jsou dnes ohromně váhavi se svou ženitbou. Mnozí zapřádají známosti pouze proto, aby se pobavili, jiní pak chtějí se sice oženiti, ale na tak rozhodný krok nepospíchají, jiní konečně zkoumají půdu, hledajíce věno, protekci a bůh ví co jiného.

Ale žena nemůže býti předmětem takovýchto pokusů, zvláště dospívá-li k jistému věku, který

tvoří hranici mezi panenstvím a staropanenstvím. A přihodí-li se dokonce, že takový váhavý muž má po několik let známost a pak nechá svou milenku prostě sedět — a nejsou takové případy tak řídké — pak málokterý druhý muž spokojí se ženou, kterou jiný odložil.

Jednoduchá, prostá, nevinná dívka prostě trpí, doufá a čeká.

Ale dnes jednoduché, prosté, nevinné dívky vymírají. Život a společnost to přinášejí s sebou, že děvče, jakmile ze školy vyjde, poznává — netratíc fysické nevinnosti — život ve veškerých jeho proměnách. Jsou to polopanny, jak je správně nazval Prévost. Panny tělem, ale zkušené, raffinované ženy duší.

A často se o to postará matinka, aby její dceruška nabyla v těchto oborech hojně zkušeností, neboť taková vidí jediný cíl svého života v tom, aby provdala dceru, a myslí si, že k dosažení takového cíle jsou všecky prostředky dovoleny.

Taková raffinovaná dívka ví, neb aspoň tuší, že bude musit svého nastávajícího donutit k sňatku radikálním způsobem a nechce neb nemůže čekati, až se on k sňatku rozhodne.

Proto ho jednoduše svede sama k pohlavnímu styku, což se jí podaří velice snadno, má-li ji muž jen trochu rád a netuší-li úklad. A svou intriku dovede žena zamaskovati láskou, ano,

ona dovede vésti muže tak, že to vypadá, jakoby on byl stranou výbojnou a ona podléhající.

Jsou »starostlivé« matky, které takovým způsobem dovedou provdati pět svých dcer, bez nejmenšího věna, ony ještě, když se následky počnou jeviti, činí »svůdci« své dcery nejhorší výčitky, stavíce ho na lavici obžalovaných, zatím co by na této lavici měly sedět samy.

Ale jsou také hodná, počestná děvčata, která se obávají, že by se jich milenec ideálním stykem nasytil, která nedovedou ho jinak na sebe upoutati než tím, že z pouhé a opravdové lásky se stanou předčasnými matkami, doufajíce, že takový závazek jim pojistí jeho ruku a jeho lásku.

Pozorujeme z toho, že lásku a všecky ostatní okolnosti z lásky vyplývající rozestírají kolem muže i ženy hustou síť nevinných i úskočných intrik, takže je třeba pevného charakteru a neobyčejné rozvahy, aby člověk dovedl proplouti těmito úskalími a zachoval si svou lásku nezkalenou příhodami, které jsou s to vrhati stíny na celý život.

Když tedy mezi dvěma milenci intimní styk se stal, může následovati dvojí:

Buď má následky nebo nemá.

Nedostaví-li se následky, pak si oba milenci oddychnou, ale jaktěživi neslouží jim dosavadní trapné obavy za výstrahu, naopak. V bezstarost-

nosti mládí si řeknou: nestalo se nic, nestane se zas nic, a historie jde utěšeně dále, až jednoho dne se jim tato bezstarostnost nevyplatí a následky se dostaví.

Ale následky se třeba nedostaví vůbec, a milenci žijí spolu jako muž a žena, aniž však dostává se jim oné rozkoše, kterou poskytuje klidné manželské žití v uzavřené domácnosti.

V té době pochyby vzájemné jim kalí tuto milostnou idyllu.

O n a počne se zcela správně obávati, že se jí milenec nasytí, tu často přeruší styk, čímž dává podnět k občasným roztržkám. Tu opět on, jehož přestal baviti půvab novosti, počne míti záletné myšlenky, a kombinuje, že jeho milenka, se kterou vlastně nežije, může zcela tak dobře jako jeho obšťastňovati také jiné.

Štěstí je, když jejich láska v tomto vlnobití neutuchne a přenese srdce jejich neporušená přes úskalí tohoto illegitimního styku. Snad se konečně dočkají sňatku, a ač si líbánky již dávno odbyli, přece láska jejich potrvá na dále a léta vzájemných obav ji ještě potvrdí.

Ale případy takové nejsou tak časté. Společenské zákony vykonávají neúprosně svou moc.

Jejich styk se nedá utajiti, společnost, hlavně na malém městě, hledí na ně přes rameno. Co se dá zachránit, zachrání se sňatkem. Hůře však

je, není-li sňatek možným, pak je děvče vydáno v šanc pomluvám úzkoprsé veřejnosti, a je nutno aspoň, aby se mladí formálně zasnoubili, aby byli před společností rehabilitováni.

Po těchto událostech předpokládáme, že skutečně mezi nimi láska existuje.

Daleko hůře tomu však je, když této lásky není, buď s jedné neb s obou stran.

Vezměme případ druhý: Oba dva se skutečně rádi nemají, jejich spojení bylo pouze výsledkem obapolného vzplanutí citů, byl to výbuch vášně nebo pouze smyslnosti.

Tu je nejlépe, rozejdou-li se, dokud rána příliš nekrvácí. První polibek, první opojná noc zanechají vždy stopy v srdci. Ale nebylo-li toto spojení provázeno láskou, pak rána brzy zajizví, u muže daleko rychleji, u ženy volněji, poněvadž — hlavně byl li muž jejím prvním milencem — žena dává muži daleko více, obětuje mu svůj stud, který je její hlavní ozdobou.

Byla li láska pouze na jedné straně, pak ovšem je případ komplikovaný.

Miloval li muž dívku a ona jeho nikoliv, pak odumírá láska, vyvolaná manželským stykem, velmi rychle, a žena opouští muže, vzbuzujíc v něm city bolestné a zoufalé.

Muž, který okusil ovoce lásky u ženy milované, však jeho nemilující, je schopen činů nej-

horších. Zklamaná láska, zničené naděje, žárlivost stupňující se až k šílenství — dovedou rozrušiti celou jeho nervovou soustavu a podrýti jeho rozum nebo zdraví.

Jediným lékem pro něho jest buď mu ukázati ženu, kterou miloval a která ho opustila, v plném světle její lehkomyslnosti a prázdnoty duševní (ač i v tom případě bývá muž nepřístupným rozumovým důvodům), nebo — což je daleko lépe, vzdáliti ho daleko od místa, kde byly naděje jeho zklamány.

Stejně nešťastný je případ druhý, kdy muž opustí ženu. Připravil ji o pel nevinnosti, a ačkoliv moderní doba přes tento závažný moment s nepochopitelnou lehkomyslností se přenáší, přece nastanou v životě ženy okamžiky, kdy tato ztráta je pro ni nenahraditelnou.

Přijde doba, kdy zapomene na svého svůdce, kdy pozná, že to nebyla opravdová láska, kterou k němu cítila, kdy se zamiluje plnou duší svou do celého, opravdového muže, který žádá od ženy daleko více, než milostný flirt a pohlavní styk. A jak může předstoupiti před muže toho, majíc poskvrněnou minulost! V obavě, že by mohla ztratiti novou tuto lásku, ve kterou skládá blaho celého svého života, tají skvrnu své minulosti, doufajíc stále, že najde chvíli příhodnější, až na konec náhoda neb neúprosný běh

osudu zjeví pravdu. Snad jí muž odpustí, snad také nikoliv, ale i v prvém případě zůstane mezi nimi zeď minulosti.

Co zbývá takové ženě, než trpěti, snášeti následky své viny a oddanou láskou nahrazovati svému ženichu neb muži jeho odpuštění.

Zmínili jsme se výše, jak hrozné chvíle nastávají děvčeti, když pozná, že láska její nezůstala bez následků a že ji buď milenec opustil, nebo že si ji nemůže vzíti.

Již ty dlouhé, trapné okamžiky, než nabude jistoty, že je matkou, jsou pravou trýzní. Víme, že děvčata, která v lehkomyslném mládí zapomněla úplně na náboženství, berou útočiště své k vroucí, zoufalé modlitbě. Ale příroda si nedá poroučeti. Nastanou chvíle, kdy trapná nejistota stává se strašnou jistotou. A tu započne zoufalství ubohého děvčete. Obava, co tomu řeknou rodiče, co lidé, jak se zachová milenec, jak to vše skončí, jak se utváří její budoucnost — u děvčat pracujících vědomí, že je samostatná výživa stížena neb i znemožněna — to vše uvádí dívku neb ženu ve stav duševního rozčilení, který může skončiti hrozně.

Děvčata lehkomyslná si ovšem nezoufají, ale i ona jsou silně potrestána za svou lehkomyslnost. Ona sahají často k zločinu, který může

ohroziti jejich zdraví neb i život a v případě vyzrazení má za následek vězení.

Dívka rozumná, mající oporu ve víře a důvěřující ve spravedlnost osudu, snáší chvíle tyto mužně a oddaně. Nezapomíná, že od onoho okamžiku, kdy se cítí matkou, přestává volný život dívčí a nastávají závazky vážné, na celý život sahající. Ona musí býti matkou svému dítěti, ona musí mu nahraditi ztrátu otce i vše, co mu život vzal, dříve ještě než se narodilo.

Matka jí nejlépe porozumí, jí se svěří nejprve. A matka jí zajisté také odpustí. A odpustí-li matka, odpustí také otec, a v nich bude míti dcera nejlepší záštitu.

Spojenými silami překoná se pak trudná doba. Snad se podaří rozumovými důvody — nikoliv naléháním — přiměti věrolomného milence, aby splnil dané slovo. Pakli se to nepodaří, nezbývá nic jiného, než nastoupiti krušnou cestu, vyčkati narození dítěte, a dáti se na právní cestu. Je to nutno i v tom případě, když svedená dívka podpory nepotřebuje, i když její hrdost se tomu brání, i když finanční stav milencův vylučuje jakýkoliv positivní výsledek. Jedná se o to, soudně a právoplatně konstatovati, kdo je otcem dítěte, neboť to má pro budoucnost důsledky nedozírné. Občanský zákonník i nemanželským dětem dopřává vůči otci jistá práva a

je vždy dobře míti v ruce rozsudek, kterým se jméno otcovo zjišťuje. Muž pak může časem nabyti jmění, svedená dívka pak může upadnouti v bídu — a tu vždy na základě rozsudku jednou vyneseného může se domáhati zvýšení alimentace.

Vůbec matka musí míti na zřeteli vždy dobro svého dítěte a pro ně musí podniknouti i to, co by jinak podniknouti se ostýchala.

Dívka s děckem nemanželským nemá nikdy osud závidění hodný. Děcko stává se jí při vší lásce břemenem, neboť je překážkou k uzavření sňatku. Matka často mimoděk přenáší svůj hněv proti milenci na dítě a trpí tím oba.

Proto zas a zase vracíme se k nezvratné pravdě, výše vyslovené. Kroťme své vášně, tišme svou krev. Jediné opojení, jediný nerozvážný záchvat přinese bolu plno po celý život. A když už osud přichystal podobnou ránu, pak vztyčme neohroženě hlavu a snášejme vše s klidnou resignací, majíce na paměti dobro svého budoucího dítěte.

KAPITOLA 17.

Lásky prchavé.

Dnes je překonaným stanoviskem, že je láska jen jedna a ta že trvá věčně.

Snad je to přece pravda: pravá, hluboká láska je jen jedna, ale tím není řečeno, že tato láska musí vyplnit celý život.

Řekli jsme v předu, že je to jaksi požadavkem nervové soustavy lidské, že člověk musí mládí své prožíti v neklidu, v ustavičném příboji, má-li konečně se propracovati k požadavkům opravdové lásky.

Ale to je princip příliš všeobecný.

Často se setkáváme s mladými muži, kteří jsou daleci toho bouřit a hýřit. Naopak, jsou to mladíci docela solidní, jak zní běžná fráse, a přece poletují jako motýlkové od květiny ku květince sbírajíce med — polibky se rtů. Zřídka jdou dále, a stane-li se tak, neublíží květince, neboť to jsou květinky, jichž pel už je dávno — setřen.

Je totiž jistý druh děvčátek, která nemají určitého označení.

Nejsou to ženy počestné, neboť střídají milence podle svého rozmaru a nálady. Nejsou to nevěstky, neboť se neprodávají. Nejsou to dámy z polosvěta, neboť jim schází touha po nádheře. Nejsou to také polopanny, neboť hvězda nevinnosti dávno nad nimi zhasla.

A přece tento veselý, pohyblivý nárůdek není špatný. Přísný moralista ovšem by se zarazil nad jejich zásadami. Ale jsou ty ženy přece lepší, než mnohé dámy z rodin t. zv. nejlepších, které kla-

mou své muže a ohrnují nos nad ubohým děvčetem z lidu, které z neznalosti světa padlo.

U nás nemají společného názvu, proto jejich kasta je neurčitá a mizí ve společnosti. Bývalé veselé grisetky z latinské čtvrti pařížské se jim ještě nejspíše podobají.

Jsou to děvčata, která se neživí svou hanbou. Toho jsou vzdálena. Šičky, modistky, prodavačky, komptoiristky. Jejich osud jim přinesl tento volný život do vínku.

Byly od útlého mládí odkázány samy na sebe. Život je zkrušil. Poznaly záhy taje života. Nehleděly však na život tragicky. Jejich okolí je naučilo přemáhati žalost veselím.

Záhy naučily se také počítati s budoucností. Věděly, že sotva se budou moci vdáti tak, aby žily pohodlně. Zkušenost denního života jim ukázala, že manželství jim přinese ještě více trampot a strastí, než mají dosud.

Proto přirozená filosofie jim kázala užívati mladého života.

Pracují proto, aby se obživily a vedle toho jsou vesely a nezamítají žádnou radost.

Dívky takové mají po většině zdravý životní humor a jejich mravy nejsou hrubé.

Kdo s nimi vyhledá zábavu, nesmí ovšem očekávati duchaplnost a široký duševní obzor. Ale pro běžnou, prchavou zábavu úplně stačí.

Dívky takové mají zásady úplně volné, avšak nejsou nevázaných mravů.

Poznají dnes mladého muže, on se jim zalíbí, ještě téhož večera jsou přesvědčeny, že ho šíleně milují, a oddají se mu tělem i duší.

Týden, čtrnácte dnů trvá tato prchavá láska. Obě strany jsou nevýslovně šťastny, právě proto, že nemají pražádných nároků do budoucnosti.

Pak najednou, aniž se co mezi nimi stalo, láska náhle ochladne, rozejdou se, on miluje jinou, ona jiného, s touže láskou a vášní, takže se skoro nepoznají, když se po čase náhodou sejdou.

Je to veselý, měnivý život, který se snad bude zdáti někomu nevysvětlitelným, který však je hlavně podmíněn sanguinickou letorou obou milujících, což je hlavní podmínkou. Žádný z obou nesmí být žárlivým, nesmí na tuto prchavou lásku pohlížet tragicky, nesmí stavět větrné zámky, nesmí zkoumat minulost a zabývat se budoucností.

Jsou to právě jen motýlkové na obou stranách a nesmí se od nich vyžadovat vážný životní názor.

Kdo zažil takové prchavé, běžné lásky, a prožil život s nimi spojený, musí doznati, že právě povrchnost ěchto pocitů působí onu bezstarostnost, která takové lásky provází.

Samo měnění známostí by neznamenalo ničeho, kdyby volnost názorů a veselá nálada, kterou žádný hlubší cit nezkalí, nepřispívala k bezstarostnému nazírání na život.

Ačkoliv lásky takové podmiňují pohlavní styk, přece skoro nikdy nezabředá do hrubé smyslnosti, a láska taková nezanechává sice hlubokých stop v srdci, ale také nerani.

Ona ničeho nevyžaduje, nečiní nároků na budoucnost, nežádá obětí, sama také ničeho nevyžaduje.

A právě v této změně leží zvláštní půvab, který udržuje nervovou soustavu v napjetí a do jisté míry osvěžuje duši.

Mladý muž, který takové lásky vyhledává, musí se však míti na pozoru ve dvojím směru: aby se nestal obětí obyčejné kokoty, která baží jen po penězích, a za druhé, aby se do ní vážně nezamiloval.

Oboje případy jsou lehce možné, neboť takové veselé děvčátko bez zásad, lehce se dá zlákati příklady svých spoludružek, a místo dosavadní volné lásky, často se stane žádostivou peněz.

Ještě častější jsou případy takové, že mladý muž se doopravdy zamiluje do svojí dočasné milenky a nepochopí, že taková žena vážné lásky schopna není, a na jednoho milence se nikdy neváže.

Takový mladík pochází obyčejně z přísné rodiny, která mu nikdy nedovolila pohledět do volnějšího života. A ovzduší, ve kterém se dámičky tyto pohybují, ho omamuje, on je schopen největší hlouposti, je dokonce odhodlán nabídnouti své milence ruku, největší nesmysl, který spáchati může, neboť když se i takový sňatek uskuteční, může být ubezpečen, že jeho ženuška bude i po svatbě pokračovati ve svém volném životě. Tvrzení, že lehké dívky, stavše se ženami, jsou dobrými manželkami, je vybájeno, naopak manželství takové je obyčejně nešťastno, leda ovšem, kdyby si vzala za manžela muže stejných zásad, jako je sama.

Je proto nutno, aby mladý muž přijímal tyto veselé okamžiky s náležitou rozvahou a nezapomínal, s kým má co činiti. Hlavně ať se chrání chlubiti se před takovou společností penězi, neboť snadno se může státi předmětem vykořisťování, a nezkušený mladík lehce považuje přízeň ženy, bažící po penězích, za náklonnost opravdovou.

Stane-li se pak neštěstí, že se mladý muž do takové lehkonohé dámičky doopravdy zamiluje, pak je léčba těžká. A i kdyby viděl její dobrodružné kousky, láska ho zaslepí, a on uvěří jejímu ujišťování, že »to nic není«. Také zde vzdálení od předmětu nesmyslné touhy je lékem nejlep-

ším, a seznámení se ženou opravdu ušlechtilou, na jejímž charakteru může studovati rozdíly obou.

Přicházejí konečně i styky mladých mužů se ženami prodejnými.

Styky s nimi pro okamžitou (ač pochybnou) rozkoš nejsou láskou, a ač by se o tom se stanoviska sociálního, morálního i zdravotního daly psáti dlouhé a důkladné kapitoly, přece nemožno psáti o tom zde, poněvadž se to vymyká z rámce spisu.

Aby mladý muž s takovou ženou vyhledával styk k vůli známosti, nedá se ani souditi. Ale jsou případy, že se mladý muž do notorické nevěstky doopravdy zamiluje. Bývá obyčejně ztracen, ač-li se poctivé ženě nepodaří vyvésti ho z tohoto bludiště.

KAPITOLA 18.

Slovo k mladým dívkám.

Nepochybujeme, že také mladé dívky budou čísti tento spis, a snad nám některá vytkne, že jsme zde dávali skoro výhradně rady mladým mužům a nikoli mladým dívkám.

Je to sice pravda, ale ne úplná.

Jednalo se zde všude o milostný styk muže se ženou, a tu ustavičně oba přicházeli ve spojení. V radě, v líčení okolností, provázejících tyto styky, nacházeli jsme vždy oba, a dívka zajisté si dovedla vyčísti z toho pokaždé také radu pro sebe. Naopak, tato rada je ještě přímější, jasnější, protože možno říditi se válečným příslovím: sestrojím snadno obraz bitvy, poznám-li úmysl nepřítele.

Budiž nám však dovoleno uvésti na paměť několik všeobecných, ale velice důležitých pravidel, která každá dívka a žena milující na mysli stále míti musí.

Toto desatero zní:

I.

Nezapomínej nikdy, že jsi v prvé řadě ženou. Kdyby zněla moderní hesla jak chtěla, přírodu ti nikdo předělati nemůže.

Tím, že tě příroda učinila ženou, již ústrojem těla ti uložila povinnosti, kterých se nikdy nezhostíš. Příroda nechce, abys otročila muži, abys jemu ponechávala starost o existenci, abys se vzdalovala veškerého snažení kulturního a vzdělávacího.

Ale úkol tvůj je býti m a t k o u. Každé provinění proti tomuto vznešenému úkolu, těžce se trestá. Žena, která na toto vznešené povolání zapomíná, která zapírá v sobě svoje ženství, která se stává mužatkou, není pak ženou ani mužem, a stává se, sama to netušíc, cílem posměchu.

Ženu musí zdobiti něha, jemnost, gracie, měkkost, ušlechtilost povahy, oddanost v lásce.

II.

Jako snaha po mužských mravech, tak také ženu karikuje přílišná k o k e t e r i e.

Koketnost nestavěná na odiv a v malé míře, zvyšuje půvab ženy.

III.

Ženě nesluší výbojnost. Ta je údělem mužovým.

IV.

Žena však nebudiž také poddajnou. Každý muž nesmí hned dobýti rázem jejího srdéčka.

V.

Žena budiž si vždy pamětlivá své cti a hrdosti. Toto vědomí ji musí provázeti i ve chvílích nejvyššího rozrušení.

VI.

Jediný sladký okamžik nedovede vyvážiti bolest, vlekoucí se celým životem.

VII.

Mírná žárlivost je znamením lásky, nadmírná škodí, a může býti pramenem neskonalých útrap oběma stranám.

VIII.

Žena nevěř vše, co muž řekne, a kdyby ton jeho mluvy byl sebe opravdovější. Jsou muži, kteří dovedou sváděti úlisnými řečmi, jsou, kteří svádějí návalem vášně, ale jsou také muži, kteří svádějí měkkostí, upřímností, srdečností. A ti jsou nejnebezpečnější.

IX.

Nechť žena hledá u muže nejdříve poctivost, charakter, mužnost, sílu, odvahu, smysl pro šlechetnost a nadšení. To váží v životě více, než postavení, tituly, peníze a krása.

X.

Ve chvílích neštěstí nezoufej a neházej vše přes palubu. Přemáhej city své ve štěstí i v ne-

štěstí, a nezapomínej, že život raní, ale život také hojí.

A s tím končíme toto dílko, přejíce od srdce, aby milující, kteří je čísti budou, milovali šťastně a vepluli v klidný přístav manželství.

Tiskem Th. Venty s. s r. o. v Praze-I., Bílkova ul. 9.